

Halotti beszédek a Radvánszky-gyűjteményből

(18. század közepe)

TARTALOM

Bevezetés.....	3
A halotti beszédek kutatástörténete.....	3
Erdély a 18. században.....	5
Az erdélyi Református Egyház a 18. században.....	6
Halál, gyász, temetési szertartás a 18. században.....	7
 18. századi magyar nyelvű halotti beszédek az EOK	
Radvánszky-könyvtárának anyagában.....	9
A Radvánszky-könyvtár története.....	9
A Radvánszky-gyűjtemény halotti beszédei.....	12
 Páldi Székely István kolozsvári nyomdája.....	13
Kolozsvári nyomdászat a 18. században.....	13
Páldi Székely István életútja és nyomdája.....	14
 Páldi Székely István nyomdájában nyomtatott halotti beszédek.....	17
A Radvánszky-gyűjtemény halotti beszédeinek részletes bibliográfiai leírásai.....	20
A halotti beszédek külalakja, szerkezete, és üzenete.....	38
Szavak kifejezések gondolatok 18. századi halotti beszédekből.....	41
 Összegzés.....	43
 Felhasznált irodalom.....	45
 Mellékletek.....	47

Bevezetés

Az Evangélikus Országos Könyvtár /továbbiakban EOK/ Radvánszky-gyűjteményében található halotti beszédekkel ez év tavaszán kezdtem el foglalkozni. Munkám kezdetén átnéztem a gyűjtemény teljes halotti beszéd anyagát; ez szám szerint 150 kötet. A beszédek száma ennél jóval több, mivel sok olyan kötet van, amelyben több beszéd is található. Ezután kiválasztottam a magyar nyelvű szövegeket és végül 18 kötetnyi /28 prédikáció, két búcsúztató, két zsoltárfordítás és egy vígasztaló levél/ Páldi Székely István nyomdájában nyomtatott református vallású halotti beszéd feldolgozását kezdtem el.

Azért döntöttem ezek mellett, mert a gyűjteményben megtalálhatók Páldi Székely István temetések elhangzott beszédek is. Az Ő személye mintegy keretet ad, a nyomdájában kiadott halotti beszédek számbavételéhez, vizsgálatához. Így alkalmam nyílik arra, hogy munkásságáról is szóljak. A kiválasztásról részletesen, valamint a Radvánszky-gyűjtemény halotti beszédeiről a „Radvánszky-gyűjtemény halotti beszédei” című fejezetben szeretnék írni. A bevezetést a halotti beszédek kutatástörténetével, Erdély 18. századi helyzetével, az erdélyi református egyház 18. századi állapotával folytatom. Dolgozatom további részében kitérek a 18. századi temetési szokásokra, a Radvánszky- könyvtár történetére, az itt található halotti beszédekre, a 18. század kolozsvári nyomdászatra, Páldi Székely István életútjára, munkásságára és nyomdájára. Ezután részletesen feldolgozom, bemutatom a 28 halotti beszédet és 4 búcsúztatót. Végül a halotti beszédek kutatásának, valamint a kutatás könyvtári használatának, lehetőségeivel zárom dolgozatomat.

Köszönettel tartozom az EOK igazgatójának, Mátyóki Jánosnak, aki felhívta figyelmemet a Radvánszky-gyűjtemény halotti beszédeire, és a könyvtár munkatársainak is, akik szintén segítették munkámat.

A halotti beszédek kutatástörténete

A halotti beszédek kutatásának gyökerei az 1960-as évek nyúlhatnak vissza. Az akkori Német Szövetségi Köztársaság területén figyeltek fel irodalomtörténeti és művelődéstörténeti jelentőségükre. Ennek a munkának a kezdete Hans Jürgen von Wilckens nevéhez fűződik.¹

¹ KECSKEMÉTI Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet, A magyar nyelvű halotti beszéd a 17. században*, Bp., Universitas, 1998,

A németországi gyűjteményekben megtalálható 16-18. századi halotti beszédek számba vették, és a bibliográfiai feltárásukat is elvégezték. Erről a munkáról Rudolf Lenz 1975-ben közölt tudományos feldolgozású írásokat. Ennek a kezdeményezésnek az eredményeként számtalan kutatási lehetőség nyílt meg. Megkezdődtek a munkák a genealógiai, orvostörténeti, történeti demográfiai, történeti statisztikai, jogtörténeti, neveléstörténeti, vallástörténeti területeken. Kiemelkedett ezek közül a teológia történettel foglalkozó munka, mely jelentős eredményeket ért el.²

Magyarországon a halotti beszédek kutatása Péter Katalin ötletadó felvetése alapján 1981-ben az ELTE BTK Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén indult meg. A kutatási tervet Tarnai Andor állította össze és Ő is nyújtotta be; „XVI-XVIII. századi halotti beszédek története és irodalomszociológiai vonatkozásai” címmel.³ A munkát egyetemi hallgatók speciális kollégiumi keretek között Tarnai Andor vezetésével, és irányításával végezték, többek között Kecskeméti Gábor, Z. Karvalics László, Nováky Hajnalka stb. A kutatásnak azért van nagy jelentősége, mert korábban ilyen irányú munkák nem voltak és publikáció is csak elvétve jelent meg ezzel kapcsolatosan. A szónokokról sem igen írtak az irodalomtörténeti írások, legfeljebb, ha más műveik is megjelentek pl. Magyar István, aki maga is mondott halotti beszédek, ismertté viszont „Az országokban való sok romlásnak okairól” című művével vált. Ezek a szónokok az egyházi értelmiség vezető rétegéhez tartoztak, hatással voltak az ország papjaira.⁴ A halotti beszédek feldolgozása által pontos képet kapunk az irodalom és társadalom összefüggéseiről, az akkori embereszményről. Az ELTE BTK Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén folyó kutatásokról, az első összefoglaló mű a halotti beszédekről, mint egységes műfaji sajátosságokat mutató csoportról 1988-ban jelent meg „Magyar nyelvű halotti beszédek a XVII. századból” címmel. A szakszerű és alapos bevezető tanulmány mellett tizenkét halotti beszédet tartalmaz, valamint ezek „magyarázatát”; olvashatunk a „szereplőkről”, a nyomtatványok illusztrációról.⁵

A halotti beszédek kutatásával jelenleg is többen foglalkoznak: Farkas Noémi Tünde ELTE BTK-n, és a Károli Gáspár Református Egyetemen.

² Uo.

³ Uo.

⁴ *Magyar nyelvű halotti beszédek a XVII. Századból*, szerk. KECSKEMÉTI Gábor, a bevezetést írta KECSKEMÉTI Gábor, NOVÁKY Hajnalka, Bp., MTA Irodalomtudományi I., 1988,

⁵ Uo.

Erdély a 18. században

Magyarország lakossága az 1712-15 népszámlálás adatai szerint 1.770.000 fő volt, Erdély lélekszáma: 800.000.⁶ Ebből a nemesség számaránya 20 százalék.⁷

Erdélyben a Szatmári békekötés után sem volt nyugalom, minden bizonytalanná vált. A 18. század elején új problémaként jelenik meg a nagy uralkodói dinasztiák örökösödési gondja, mivel fiú utóduk nem született, vagy korán meghalt. Ennek megoldására 1713-ban megalkotják a „pragmatika sanciót”, a Habsburg ház családi törvényét, melynek értelmében leány utód is örökölheti a trónt. 1722-ben a szebeni országgyűlés is elfogadja, ezzel is biztosítani kívánják Erdély viszonylagos függetlenségét. Megerősítik az ország szabadságát, önkormányzatot gyakorolnak, de kimondják a katonai megszállást. A kancellária közvetlenül érintkezik az uralkodóval, erőteljes befolyással bír a helyi viszonyok alakításában. A Habsburgok néhány évtized alatt új arisztokráciát építenek ki saját érdekeik érvényesítésében. Mária Terézia igyekezett címekkel és méltóságokkal kárpótolni az országot a szabadság elnyomásáért. Az udvar saját vallású híveit helyezi a döntéshozó pozíciókba, a felekezeti problémák előtérbe kerülnek.

Ebben az országban, ahol a vallások egyenlő jogának megalapításában Bethlen Gábor keze alatt komoly műveltség és jólét alakult ki, idegenül hatott a dinasztikus és a hozzákapcsolt felekezeti érdek érvényesülése.

„Kettős arcú átmeneti kor a Rettegié, a régi és az új világ vonásai keverednek benne szinte személyenként változó arányban.” Írja Jakó Zsigmond, Rettegi György: „Emlékezetre méltó dolgok 1718-1784” naplójának kiadásakor bevezető tanulmányában.⁸

⁶ HÓMAN Bálint, SZEKFÜ Gyula, *Magyar történet, IV*, SZEKFÜ Gyula, Bp., Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1935, 417.

⁷ BERTÉNYI Iván, GYAPAI Gábor, *Magyarország rövid története*, Bp., Mecénás, 2001, 303.

⁸ RETTEGI György, *Emlékezetre méltó dolgok 1718-1784*, bevezető tanulmány JAKÓ Zsigmond, Bukarest, Kriterion, 1970, 42.

Az erdélyi Református Egyház a 18. században

A reformáció tanai már 1518-ban eljutottak Magyarországra a külföldön tanuló papok, és kereskedők által. Az 1524-es soproni eretnek nyomozás megállapítja, hogy Magyarországon a lutheri iratok általánosan ismertek, és közkézen forognak.⁹

Erdély biztos bástyájává vált a protestantizmusnak. A Rákóczi szabadságharc leverése után a vallásüldözés nem maradt el. A református egyház elveszítette politikai befolyását. A protestantizmus visszaszorítását az tette lehetővé, hogy a vallási ügyeket kivették az országgyűlés kezéből. A kormányzati és egyéb főtisztviselői állásokat katolikus főurak kapták, akik élve hatalmukkal nagyon megnehezítették a protestánsok, közöttük a reformátusok életét. Elvették templomaikat, a szertartásokat csak katolikus papok végezhették, korlátozták őket hitük gyakorlásában, ez a családok gazdasági életére is hatással volt.¹⁰ Az egyház igazi védelmezői a lelkipásztorok maradtak.

A református egyház élén a főconsistórium állt, összetételében többségében világiakból.

Hatalma nagy volt, mert befolyással volt a közzsínatnak nemcsak végzéseire, de tárgyára is. Ez feszültségeket okozott a papok, tanárok és világiak között. Az egyházat nemcsak az uralkodók, hanem a papok, főpapok és tisztviselők is igyekeztek teljesen ellehetetleníteni.

Az embereket rábeszéléssel, erőszakkal, kecsesgető állásokkal, házassággal igyekeztek „jó útra” téríteni. Az 1781 szept. 8.-án kibocsátott Türelmi rendelet változásokat hozott, ami Magyarországon előny volt, az Erdélyben a jogegyenlőséget kimondó és a hatályban levő törvényen súlyos csorbát ejtett.

Az oktatási intézményekben is nehéz volt az élet a tanároknak és diákoknak egyaránt.

Mindezek ellenére a hitüket gyakorolták és megélték, ennek kézzelfogható bizonyítékai az ekkor kiadott vallási művek. Ennek a kornak a jellemző protestáns egyházi kiadványai a bibliafordítások, katekizmusok, énekes- és imádságos könyvek. Pl. Szőnyi Benjamin: *Kegyesség napszáma /erkölcsi intések/*, Hevesi Sámuel: *A boldogul meghalásnak mestersége*. De ekkor jelent meg először Szikszai György: *Keresztyén tanítások és imádságok* című műve, mely máig is népszerű a református egyházban. Nagy számban adtak ki prédikációkat, többségében temetési beszédek.

⁹ WICZÁN Dezső, SÓLYOM Jenő, *Az egyház története*, Győr, Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem, 1942, 77.

¹⁰ *Erdélyi egyházaink évszázadai*, Bukarest, Transil RT., 1992, 160-161.

Halál, gyász, temetési szertartás a 18. században

A 18. században nagy kultusza volt a halottaknak, ezt mutatja a temetési prédikációk nyomtatott változatának sokasága, a temetés pompájának leírása, melyet a korabeli leírásokból ismerhetünk meg. Az elhunyt státusza, társadalmi helye és szerepe befolyásolta a halál és temetés körüli szertartásokat. A főúri reprezentáció része volt egy-egy temetés, melyen megerősítették pozícióikat és példát adtak az alsóbb rétegeknek. A búcsú előre megtervezett és hagyományozott volt, a halott felett elmondott beszédekben elhangzott oráció és laudáció mind a reprezentáció részei voltak.¹¹ A temetést hosszas előkészület előzte meg. A holtat halála után közvetlenül néhány napra felravatalozták, díszes menetben a temetés helyszínére szállították, majd ideiglenes sírboltba helyezték. A temetés helye sok esetben a családi sírbolt volt, még abban az esetben is, ha ez messze volt az elhalálozás helyszínétől, volt hogy ez az út több napig is eltartott. Történhetett a temetés a nemesek által építtetett templomba, vagy az általuk támogatott szerzetesrend templomába is. A felravatalozáskor gyászszertartást tartottak, majd az út állomáshelyein is voltak búcsúztatások. Végül a temetés helyén a sírba tételkor. A temetés napjáról a gyászolókat meghívókkal értesítették.

„A temetés napját úgy határozták meg, hogy több hónap maradjon az előkészületekre. Ezek irányítását ún. főgazdákra bízta, akiknek teendőit a „memoriale”-k sorolták föl.”¹²

A holttest sírhoz vezető útjának indítása a bevezető szertartással kezdődött. A menetnek meghatározott rendje volt. Díszes lovas sereg vezette, őket követték a gyászruhába öltözött dobosok, éneklő diákok, a köznép, városok, megyék képviselői és az urak előkelő csoportjai. Előttük vagy utánuk az elhunyt gyászzászlói, gyászba öltözött lovak, a legközelebbi férfi hozzátartozók és koporsó volt. A koporsót tekintélyes urak a vállukon vitték, mögötte az özvegyet és leánygyermeküket kísérték köztiszteletben álló nemes urak. Őket követték a legközelebbi nőrokonok, a hölgyek, szolgák, és a köznép. A templomot is feldíszítették a temetéshez méltóan, a falakat és berendezéseket fekete szövettel borították. A falakra az elhunyt címerét tették. A templomban állt a *castrum doloris*, az az építmény, amely a koporsóba tett holttestet magába foglalta. Ennek egyrészt liturgiai funkciója volt, másrészt a diadal jelentését hordozta.

¹¹ FARKAS Noémi Tünde, *Halotti beszédek, nyelvhasználat, retorika* = „Alattad a föld fölötted az ég.”, Bp.: ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskola, 2010, 32.

¹² *Magyar nyelvű halotti beszédek...*, 4. jegyzetben i. m. 13.

Díszítése a nemesi reprezentációt és az elhunyt dicsőítését szolgálta, pl. címerállat, haditrófea.¹³ A protestáns temetés a katolikusnál csak fényében és látványában volt szerényebb, de a pompa többi eleme ugyanaz volt. Szokás volt náluk a nyomtatott kártyák készítése, melyen a halott élete és dicsőítő, buzdító versek szerepeltek. A temetés „díszét” az elhunyt végakarata, a család anyagi helyzete, és a háborús viszonyok is befolyásolták. A kellékeket szerényebb változatban is elkészítették. A temetési szertartás egyes állomásainál megtalálhatjuk a vallási irodalom különböző műfajait. Protestáns ember ravatalánál zsoltárokat énekeltek, könyörgést mondtak és prédikációk hangzottak el. A prédikációk, orációk, és búcsúversek minél nagyobb száma a temetés fényét emelte. A halotti beszéd Magyarországon protestáns körökben német mintára terjedt el.

A prédikációt egyházi személy mondta a Biblia alapján, vallási kérdéseket is beleszőve.

Az orációt világi értelmiségi tartotta a vallási tanítás mellett sok antik, és mitológiai utalásokkal gazdagítva beszédét, valamint részletesen szólt a halott életéről és cselekedeteiről. A két műfajt nem lehet élesen szétválasztani egymástól, mert vannak átfedések és számos közös vonásuk van.

A gyászoló család gyakorta saját költségén nyomtatásban is megjelentette ezeket a halotti prédikációkat, búcsúztatókat. A szerkesztés feladatát a prédikátorok látták el. A nyomtatott beszéd terjedelme nagyobb volt a szóban elhangzottnál. A protestáns halotti beszédek nyomtatásának célja volt, hogy vigasztalásként és lelki épülésként forgassák a későbbiekben is, ez indokolta a nagyobb terjedelmet.

A halotti beszéd, mint műfaj igazi mennyiségi kiteljesedése a 18. századra esik. Az akkori nyomdák nagy példányszámban adták ki ezeket, melyek közül ma is sok megtalálható.

¹³ Uo.

18. századi magyar nyelvű halotti beszédek az EOK Radvánszky-könyvtárának anyagában

A Radvánszky-könyvtár története

A Radvánszky család ősi magyar nemesi család, birtokaik Zólyom-Radványban és Sajókazán voltak. Radvánszky II. László (1701-1758) alapította a családi könyvtárat; Ő vásárolta meg a sajókazai birtokot is. Mindkét helyen volt könyvtáruk. A sajókazai könyvtár alapítása báró Radvánszky Béla (1849-1906) nevéhez fűződik.¹⁴

Az 1830-ban klasszicista stílusban épült kastélyban, az 1863-ban megalapított könyvtárat külön szárnyban helyezte el, mellette volt egy kis könyvtárszoba is. A könyvtár berendezését az alapító tervezte, a legapróbb részletekig, egészen a könyvszekrények zárszerkezetéig, melyek eredeti helyükön a mai napig is működnek.

A család tagjai kiemelkedő személyiségek voltak a magyar történelemnek, irodalomnak és az evangélikus egyháznak. A könyvekkel, az irodalommal való kapcsolatuk több évszázadon keresztül öröklődött a családban. Az irodalommal való foglalkozás szeretete több nemzedéken át jellemezte őket. Radvánszky Béla művelődéstörténész fontos világi és egyházi tisztségeket töltött be, de legkedvesebb hely számára könyvtára volt.¹⁵ Az alapításkor valószínűleg egy kisebb családi gyűjtemény lehetett. 1885-re már 5000 kötetet tartalmazott rendezetlen állapotban. Összetétele szerint: Magyarország történelmére, a magyar irodalomra, művelődéstörténetre vonatkozó munkákkal, valamint kéziratokkal és régi nyomtatványokkal.¹⁶

A könyvtár szakbeosztása:¹⁷

I. Hazai történelem

I.a. Külföldi történeti irodalom

I.b. Hadtudomány, hadtörténet

¹⁴ POGÁNY György, *A magyar könyvgyűjtő kalauza*, Bp., Szabó J.Kv., 2005, 158.

¹⁵ H. HUBERT Gabriella, *A sajókazai Radvánszky-könyvtár története*, Szeged, JATE Press, 1998, 15-16.

¹⁶ HUBERT, H., 15. jegyzetben *i.m.* (41.)

¹⁷ Uo. 25-26.

- II. Hazai történelmi források
 - II.a. Külföldi történelem forrásai
- III. A történelem segédtudományai
 - III.a. Régi gyászbeszéddek
 - III.b. (Idővel elválasztható a III-ból a külföldi rész)
- IV. Archeológia
- V. Földrajz, etnográfia
 - V.a. Térképek
- VI. Classica philológia
- VII. Nyelvészet, irodalomtörténet
 - VII.a. Könyvészet
 - VII.b. Ősnyomtatványok
 - VII.c. Régi magyar irodalom (-1711-ig)
- VIII. Magyar szépirodalom, szépművészet, színészet, zeneelmélet
 - VIII.a. Külföldi szépirodalom
- IX. Hittan, bölcsészet, neveléstudomány
- X. Társadalmi tudományok
- XI. Jogtudomány és története
 - XI.b. Törvények
- XII. Országgyűlési iratok
- XIII. Természettan és segédtudományai
- XIV. Vegytan, orvostudomány
- XV. Szakácskönyvek
- XVI. Természetrajz
- XVII. Mezei és házi gazdaság
- XVIII. Sportirodalom
- XIX. Folyóiratok (melyek más szakba nem sorolhatók)
- XX. Gyűjteményes művek (melyek más szakba nem sorolhatók)
- XXI. Vegyes művek
- XXII. Hírlapok

Radvánszky Béla nemcsak gyűjtötte, hanem használta is könyvtárát, és tudományos munkához is rendelkezésre bocsájtotta állományát.

Valóságos kis tudományos műhelyt szervezett köré Sajókazán. Ismert a család Balassi kultusza. A család tulajdonában volt a híres Balassa-kódex is. Könyvtára szolgált alapul „A Magyar családélet és háztartás a XVI és XVII. században” c. művéhez, melyet 1986-ban újra kiadták, ma is élvezetes olvasmány.¹⁸ Radvánszky Béla halála után, a könyvtárat fia Kálmán örökölte. Életének elválaszthatatlan részévé vált a gyűjtemény. Családja nem volt, így idejének jelentős részét a gyűjtemény gondozása kötötte le, tett ugyan kitérőket a politika, lótenyésztés irányába, de élete végéig csak könyvei kísérték el. A könyvtárról hiteles képet kaphatunk elhelyezését, tartalmát és mennyiségét illetően az 1919. augusztus 3.-án felvett jegyzőkönyvből.¹⁹ A jegyzőkönyv szerint az állomány rendezett, tematikailag is áttekinthető. A katalógus cédulák vászontokban vannak elhelyezve. Tartalmi összetétele főbb vonalakban:

- Teológiai és természettudományi művek elenyésző százalékban,
- 1/3 rész történelmi, és a történelmi segédtudományok művei,
- 1/10 rész irodalomtörténet és könyvészet,
- 1/5 rész szépirodalom, ennek 1/4-e angol, francia német és magyar nyelvű gyerekkönyv.

A könyvtár állománya összesen kb.19000 kötet lehetett a kéziratokat, folyóiratokat és különlenyomatokat is beszámítva.²⁰ A háború során a kis könyvtárterem megsérült, a könyvek többsége tönkrement, főként szépirodalmi művek. 1945 után Radvánszky Kálmán a könyvtár őrzését és gondozását fel vállalta. A könyvállomány egészen 1948-ig gyarapodott.

A politikai helyzet tovább romlott. 1949-re el kellett hagynia a kastélyt. A könyvtárat egészben akarta megőrizni, ezért, úgy döntött, hogy a Tiszai Evangélikus Egyházkerületnek adományozza, mivel ennek nem volt jelentős történelmi gyűjteménye.²¹ Az egyházkerület megszűnése után a könyvtárat Budapesten az Evangélikus Egyház Könyvtára vette át.

A legértékesebb könyvek az Országos Széchenyi Könyvtárba kerültek; ezek a következők: Balassa-kódex, Rimay-kódex, Madách Gáspár verseinek kézirata, Epistolarium Regis Matthiae (1555), Heltai: Historia inclityi Matthiae Hunyadis..(Kolozsvár 1565), Heltai: Cronica az Magyaroknak dolgairól (Kolozsvár 1575), Thuróczi: Cronica Hungarorum

¹⁸ RADVÁNSZKY Béla, *Magyar családélet és háztartás a XVI. És XVII. században*, Bp., Helikon, 1986

¹⁹ HUBERT, H., 15. jegyzetben *i.m.* 41.

²⁰ Uo. 57.

²¹ Uo. 82.

(Brünn,1488), Thuróczi: Cronica Hungarorum (Augsburg, 1488), Zermegh: Historia.- Nadányi: Florus Hungaricus, Conduct and Charachter of Count Nicholas Serinyi, Widermann: Album (Bécs,1652), Balassa és Rimay: Istenes éneki (Lőcse 1670), Balassa: Istenes éneki (Nagyszombat, 1699), Gróf Zrínyi Miklós: Ádriai tengerek syrenája (Bécs 1651).²² A Radvánszky-könyvtár anyagának feldolgozása jelenleg is folyik az Evangélikus Országos Könyvtárban. A gyűjtemény beleolvadt az EOK anyagába, jelölve, hogy az adott dokumentum a sajkókazai Radvánszky-könyvtárból való. Történetét H. Huber Gabriella dolgozta fel, 1998-ban jelent meg Szegeden a JATE Press kiadásában „A sajkókazai Radvánszky-könyvtár története” címmel.

A Radvánszky-gyűjtemény halotti beszédei

A halotti beszédek külön egységben helyezkednek el a gyűjteményben. Nyelvi összetételük a következő: magyar, német latin és szlovák.

Első lépésként a Radvánszky-könyvtár anyagából kiválasztottam a magyar nyelvű halotti beszédeket, ezek kötettszáma 133 db, a beszédek száma ennél lényegesen több, mert számos kötetben több beszéd is található. Vallási megoszlásuk szerint 95 református, 23 katolikus, 14 evangélikus és 1 unitárius. A legkorábbi 1717-ből, a legkésőbbi 1911-ből származik.

Területi megoszlás szerint a beszédek többsége erdélyi, de több van Pozsonyból, a Dunántúlról, a Tiszántúlról és Pestről is. Nemek szempontjából mindkét nem képviselve van, több gyermek felett mondott halotti beszéd is található a kötetekben. Többségben vannak a férfiak felett elmondott beszédek, ezek aránya több mint kétharmada a nők felett elmondottaknak. Jellemző, hogy egy-egy ember fölött két-három ember is prédikált. Több olyan beszédet is találtam mely önállóan és kötetbe kötve is megtalálható a gyűjteményben. Egy-egy beszéd terjedelme 8 oldaltól akár 40 oldalig is terjed.

A gyűjtemény érdekessége, hogy egy „használati utasítás” is található benne, Desöffy Tamásnak, Radvánszky Jánosnak és Mossóczy Institóris Tamásnak ajánlva. Mossóczy Institóris Gábor írta „Halál és utolsó ítélet napján gondolható rettegések ellen vigasztalásai” címmel, Pozsonyban nyomtatták Landerer János Mihály nyomdájában 1769-ben. Mivel ennek a gazdag anyagnak a feldolgozása térben és időben is meghaladná e dolgozat kereteit, le kellett szűkítenem a dokumentumok körét, melyekről írni szeretnék.

²² Uo. 96-97.

Páldi Székely István kolozsvári nyomdája

Kolozsvári nyomdászat a 18. században

Kolozsváron a 18. sz. elején két nyomda is működött. Egyik az unitárius nyomda, másik a református egyházközség nyomdája, melyet Tótfalusi Kis Miklós vezetett. Az unitárius nyomda betűkészletét a reformátusok vették meg 1737-ben.

A református egyház nyomdáját 1693-tól vezette Tótfalusi Kis Miklós. Három részből tevődött össze, legrégebbi része az egykori gyulafehérvári fejedelmi nyomda és a váradi eklézsia Szenci Kertész Ábrahám által vezetett műhelye 1668-ból, ezt egyesítették 1673-ban a kolozsvári református kollégium nyomdájával. A másik rész Ghilányi Jakab által vásárolt tipográfia. A harmadik rész Tótfalusi Kis Miklós saját nyomdája; betűmetsző, öntőműhellyel és betűkészlettel. Erdély és az ország legkorszerűbb nyomdája volt, teljesítőképességében csak a nagyszombati nyomda előzte meg. A nyomda kiadványai a református egyház megbízásából és saját kiadványaiból kerültek ki. Rendszeresen jelentek meg náluk kalendáriumok. Itt adták ki többek között Balassi és Rimay Istenes éneki c. könyvet.²³ E kötet egyik példányának későbbi sorsa szorosan kötődik a Radvánszky könyvtár történetéhez.

Tótfalusi halála után az egyház megvásárolta a műhelyt (a betűmetsző és öntőműhely a nyomdász saját tulajdona volt).

A nyomda vezetését Telegdi Pap Sámuelre bízta, akinek halála után Szatmári Pap Sándor bérelte a nyomdát. Ő a nyomdászatot Lőcsén, Frankfurtban és Halléban tanulta ki. 1731-ben jött vissza Kolozsvárra. Vezetése alatt a nyomda fellendült, új betűket készített, gyarapodott a betűkészlet az unitárius nyomda latin és német betűivel. Szatmári halála után utódja, Pataki József lett. Az ő idejében került sor a kétféle eredetű tipográfia megosztására.

A kollégium egy ideje használaton kívüli betűit Páldi Székely István vette át, és létrejött külön 1755-ben a református kollégium nyomdája. Ezt követően két református nyomda is működött Kolozsvárott egészen 1770-ig, míg az egyházi nyomda meg nem szűnt. A református kollégium nyomdája fejlődésnek indult Páldi Székely István személyének köszönhetően.

²³ V.ECSÉDY Judit, *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473-1800*, Bp.:Balassi Kiadó, 1999,166-170.

Páldi Székely István életútja és nyomdája

Páldi Székely István, grafikus, nyomdász. Tótfalusi Kss Miklós után a legtanultabb nyomdása volt Erdélynek. Kolozsváron született szülei házasságának negyvenedik évében, 1717 dec. 17.-én. Tanulmányait a református kollégiumban végezte, már diákként elhatározta, hogy Tótfalusi Kis Miklós példáját követve nyomdász lesz. A református kollégiumban 1734-1741-ig togátus diák volt. Miután megfogalmazódott benne, hogy nyomdász szeretne lenni bejárt a Szathmári-féle nyomdába gyakorlatra.²⁴ A nagyobbak egyszerre diákok és inasok is voltak, három évi gyakorlat után nyomdászlegények lettek, egy ideig dolgoztak, majd folytatták tanulmányaikat és ezek után gondolhattak bel- és külföldi vándorútra mesterségüknek tökéletesítésére más nyomdákban. A 18. században is ez volt az útja, követelménye a tipográfussá lételnek – írja Herpei János.²⁵ A kolozsvári ev. Ref. tanács támogatásával 1741-be Leydenbe ment tanulni nyomdászatot, de bölcselettel, természettannal és vegytannal is foglalkozott. Mivel a rajzoláshoz és metszéshez való eszközök nem voltak költségesek, így itt rajzot és rézmetszést is tanult, ebben is tökéletesítette tudományát.²⁶ Itt tanulta ki a „tüzimesterséget”, vagyis a tűzijáték készítés technikáját, amellyel aztán otthon Bod Péter megfogalmazása szerint: gyönyörködtette a főrendeket.²⁷ Kolozsváron Ő volt az első, aki ilyenekkel foglalkozott.

Tanulmányainak következő állomása Utrecht volt. Itt 1751-től nyomdászatot tanult. 1752-ben visszatért Kolozsvárra. 1753-ban a főtanács határozata értelmében a nyomdát Páldi Székely Istvánnak adja. A végleges átadás azonban csak 1755-ben történt meg, azzal a megoldással, hogy megosztották a nyomdát Pataki és Páldi között. Ekkorra már bizonyossá vált, hogy a nyomdát Patakitól elvenni nem tudják, ezért a főtanács a megosztás mellett döntött. Páldi Székely Istvánt bízta meg a betűkészlet felújításával.

²⁴ SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái*, <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/> (megtekintés: 2012 december 19.)

²⁵ HERPEI János, *A XVI-XVIII. Századbeli kolozsvári nyomdászok iskolai és szakmabeli végzettsége*, Könyvszemle, 79. évf. 3. sz.

²⁶ KELEMEN Lajos, *Páldi István rézmetsző*, <http://epa.oszk.hu/00000/00009/00050/079-096-kronika.htm> (megtekintés: 2012 december 19.)

²⁷ HERPEI, 25. jegyzetben *i.m.*

Első nyomtatványa a Helvetica confessio volt, mert ezt censura nélkül elkészíthette, ekkor kapta meg a nyomda elkopott betűtömegét is.²⁸ Munkába állása után igyekezett az elhanyagolt nyomdát rendbehozni. Új patricákat készített, kijavította az elkopottakat, betűöntő műhelyt állított fel. A balászfalvi görög katolikus érseki nyomda betűit is Ő készítette. Sok tanítványa volt, akik gyakorlottak voltak a nyomtatásban, betűöntésben, fa- és rézmetszésben. Egyik tanítvány hozta rendbe a debreceni nyomdát is.²⁹

A könyvnyomtatást háttérbe szorította és jentősen visszafogta a betűk rendbehozatala és metszése, a tanítványokkal való foglalkozás, valamint az a tény, hogy a legjövedelmezőbb kiadványok; kalendáriumok és tankönyvek nyomtatása a másik református nyomda privilégiuma volt. A halotti beszédek a 18. század legfontosabb nyomdászati emlékei közé tartoznak. Az általa vezetett nyomdából is több halotti prédikáció került ki, ezekből sokat nyomtatott, mivel ezekre lehetősége is volt; nem tiltották neki, valamint ebben a korban ennek nagy divatja volt. Ezek a „divatos” dokumentumok stabil megélhetést biztosítottak. 1759-ben megházasodott, feleségül vette Farkas Klárát, két leányuk született. Tizenöt esztendeig vezette a református kollégium nyomdáját. Munkájának elismeréseként az egyház vezetősége az egyháztanács tagjának is megválasztotta. Ötvenkét évesen 1709. március 10.-én halt meg.

Halála után a nyomdát felesége vette át, 1776-85 között faktorok dolgoztak benne, a 18. század végéig közel 500 kiadványt adtak ki, többségében magyar nyelvűeket, egészen a 19. század végéig működött; a kolozsvári református kollégium nyomdája néven.³⁰

Így ír róla Dr Török István:” Az egykorúak véleménye szerint szerény munkásember volt. Amily hűen ragaszkodott hazájához és egyházához, oly buzgósággal fáradozott az elhanyagolt kolozsvári nyomda felvirágoztatásán. Mellette, vezetése alatt kitűnő nyomdászok képződtek, kik az ő halála után is fenn tudták tartani a kolozsvári nyomda jó hírnevét.”³¹

²⁸ FERENCZI Zoltán, *A kolozsvári nyomdászat története*, Kolozsvár 1896, 80-87.

²⁹ Uo. 84.

³⁰ *Magyar művelődéstörténeti lexikon: középkor és kora újkor 6.*, főszerk. KÖSZEGHY Péter, Bp., Balassi K., 2006, 24-25.

³¹ TÖRÖK István, *Adalékok a kolozsvári ev. Ref. kollégium nyomda vezetőinek életrajzához*, http://epa.oszk.hu/01900/01921/00019/pdf/ebm_1888_03_194-214.pdf (megtekintés: 2012 december 19.)

Temetésekor beszédet mondtak felette Intze Mihály és Verestói György kolozsvári lelkészek. Verestói György így ír születésének idejéről: „...születtetvén ez ő kedves gyermekük ő nekik igen nagy és éppen különös örömükre házassági életnek XL-dik (40) esztendejében”, ezt a szokatlan történést mindketten megemlíti. Intze Mihály és Verestói György is megemlékeztek életének állomásairól, arról a küzdelemről, mellyel élete során hivatását végezte. Mindketten kiemelték kiváló szakmai tudását és jó munkáját, mely hírnevet szerzett neki „mindkét Magyar Hazában”. Dicsérték szorgalmát, becsületességét, felebaráti szeretetét és Istenhez való hűségét. „Lassan, lassan fogyasztotta a fárasztó nyavalya. 10 napig súlyosan ostromló nyavalya után halt meg.”

A kor szokásai szerint a kollégiumban tanítók és felsőbb évfolyamos tanulók búcsúztató versekkel emlékeztek mesterükre.

Páldi Székely István nyomdájában nyomtatott halotti beszédek

Dolgozatom időhatárát 1800-ig jelöltem ki, Erdély területére terjesztettem ki és ezen belül is a magyar nyelvű, református vallású beszédekre, melyeket Páldi Székely István nyomdájában nyomtattak. Azért esett a választásom az Ő nyomdájára, noha több kolozsvári nyomda is szóba jöhetett volna, mert a gyűjtemény részét képezi az Ő temetésén elmondott 2 prédikáció és 1 búcsúztató.

A fentieket figyelembe véve 18 kötetet dolgozok fel, melyekben 28 prédikáció, két búcsúztató, két zsoltárfordítás és egy vigasztaló levél, van. A két zsoltárfordítás és a vigasztaló levél egy-egy kötet része, többi halotti prédikációval vannak egybekötve. A két verses búcsúztató külön-külön kötetben jelent meg. A feldolgozott anyag kiadásának ideje: 1755-1769-ig terjed. 10 személy felett mondták el ezeket a beszédeket; 5 férfi, 4 nő valamint 1 ifjú férfi. A továbbiakban erről a 18 kötetről szeretnék részletesen szólni.

Formai jellemzők:

Először a formai, külső ismertetőjegyekről szólok. A dokumentumok kisebbik része; 7 db, keményfedeles papírkötésű kötetekben található. Leginkább azok, amelyekben több prédikáció van. A kötések állapota jó, sérülésmentes. A nagyobbik rész, 11 db fűzött dokumentum; külön-külön papírtokokban vannak elhelyezve. Ezek többnyire olyanok, amelyek egy prédikációt, vagy beszédet tartalmaznak. Állapotuk jó, bár helyzetükből adódóan megviseltebbek az előbbieknél. Összességében elmondható hogy az általam vizsgált dokumentumok fizikai állapota jó, köszönhetően a gondos, szakszerű tárolásnak is. A szövegek kiválóan olvashatók, az illusztrációk, ábrák sérülésmentesek jól láthatók.

A külső ismertetőjegyeknél ki szeretnék térni még a nyomtatással kapcsolatos adatokra, nyomtatás helyére, és a nyomdára. A vizsgált dokumentumok Kolozsváron készültek. 9 kötet címlapján nyomtatással, 2 kötet címlapján ceruzával jelezve van a nyomtatás helye, 7 kötetben nincs jelezve. Ezek közül négy darab prédikáció egy-egy közös címlappal ellátott gyűjteményben is szerepel, így ezekről könnyen megállapítható a kiadásjelzés. A következő kérdéses négy kötet esetében kettő, Páldi Székely István felett elhangzott beszédeket tartalmaz. Mivel a tipográfus halála után felesége Farkas Klára vette át a nyomda vezetését, így valószínűleg ezt a két dokumentumot is az Ő nyomdájában készítették.³³ A megmaradt két prédikációt összehasonlítottam a fent említettekkel, melyeken jelezve van Páldi Székely István nyomdája, majd összehasonlítottam a Radvánszky gyűjteményben megtalálható, ebben

³³ *MAGYAR MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI....* 30. jegyzetben *i.m.*

az időben más nyomdákban nyomtatott halotti beszédekkel. Ezek a következők voltak: Trattner nyomda, Debreceni nyomda, Pozsonyi nyomda. Itt a különbség egyértelmű volt, betűtípus, szedés, illusztráció. A következő lépésben a Kolozsváron akkoriban működő nyomdák: S. Pataki József nyomdájának, Szatmári Pap Sándor nyomdájának és Telegdi Pap Sámuel nyomdájának halotti beszédeivel vettem össze a kérdéses nyomtatványokat.

A különbség itt is látható volt a betűkön, a szedésen és az illusztrációkon. Páldi Székely István nyomtatványain az iniciálék háttereként minden esetben városképet lehet látni.¹

A beszédek kezdetén több esetben használ indás keretbe foglalt koponyát és városképet ábrázoló metszeteket.² A beszédek befejezéseként gyakran alkalmaz egy koponyán álló csontvázat kaszával a kezében.³ Ezek az illusztrációk a többi kolozsvári nyomtatványon nem jelennek meg. Ezen kívül az általa készített nyomtatványok külalakja rendezettebb, szebb.

A fentiek, és a két prédikáción olvasható évszám alapján valószínűsíthető, hogy ezek is Páldi Székely István nyomdájában készültek. A külső ismertetőjegyek után a tartalmi jellemzőkről szeretnék szólni.

Tartalmi jellemzők:

A tartalmi szempontok között ki szeretnék térni egy-egy kötet tartalmára, nyelvezetére, ezen túl az elhunyt személyekre, a lelkészekre, akik temették, búcsúztatták őket. Az elhunytak foglalkozására, társadalmi helyzetére, korukra és a temetés helyszínére.

A 18 kötetből; 8 kötetben van egy-egy prédikáció, 5 kötetben két-két prédikáció, 1 kötetben három prédikáció, egy másik kötetben három prédikáció és két zsoltárfordítás, 1 kötetben négy prédikáció és egy vigasztaló levél, végül 2 kötetben egy-egy verses búcsúztató. Ezek az írások magyar nyelvűek, kivéve kettőt; az egyik XLII. Zsoltár, Verestói György megfogalmazásában, a másik szintén Tőle egy prédikáció, mindkettőnek a nyelve latin. Ő csak latinul prédikált.³⁴

Az elhunytak, akik felett a beszédek elhangzottak: Bánffí Sámuel, Páldi Székely István, Rhédei János, Verestói György, Vesselényi István, Zoltán József, Ráday Eszter, Toldalagi Erzsébet, Vaji Kata, Vesselényi Polixena. Mindannyian református vallásúak voltak.

¹ Lásd 1. sz. melléklet *Iniciálék*

² Lásd 2. sz. melléklet *Keretbe foglalt metszetek a halotti beszédek kezdőoldaláról*

³ Lásd 3. sz. melléklet *Záró illusztrációk*

³⁴ FARKAS, 11. jegyzetben *i.m.* 48.

Közülük Vesselényi István felett négy különböző prédikáció, és egy búcsúztató; Verestói György felett három különböző prédikáció; Rhédei János felett két prédikáció, Páldi Székely István felett két prédikáció és egy búcsúztató, valamint Zoltán József felett egy hangzott el.

A nőknél ez az arány a következő: Ráday Eszter felett három, Vesselényi Polixéna felett három prédikáció és egy búcsúztató, Vaji Kata és Toldalagi Erzsébet felett két-két prédikáció hangzott el. A lelkészek, akik a prédikációkat elmondták: Intze Mihály, Zágoni A. György, Bodoki József, Verestói György, ifj. Verestói György, Szathmári Pap Mihály, Töke Márton, Beregszászi Mózes, Deáki Fülep Sámuel, Huszti György, Zoványi József, Málnási László, Incze István, Borosnyai Lukács Simeon és Tordai Sámuel. A legtöbbet, 6-ot Intze Mihály mondott el, Bodoki József és Deáki Filep Sámuel három-három, Szatmári Pap Mihály, Zágoni András és Verestói György két-két és Töke Márton, Beregszászi Mózes, ifj. Verestói György, Huszti György, Zoványi József, Málnási László, Incze István, Borsányi Lukács Simeon, Tordai Sámuel, Szatmári Pap Mihály egy-egy prédikációt mondtak el az elhunytak felett.

A temetések helyszínéül legtöbb esetben, öt ízben Kolozsvár szolgált, de temettek Gerenyszezen, Lónyán, Sibón, Sajóudvarhelyen és Beresztelken is. Érdekesség, hogy Ráday Eszter felett elhangzott három prédikációnak három helyszíne van, az első a Ráday házban, Nagyszebenben hangzott el, mikor koporsóba tették, a második a gerenyszezi temetőben a temetés alkalmával, a harmadik pedig a gerenyszezi templomban a gyászistentiszteleten.

Társadalmi helyzetüket tekintve a nők mindannyian az erdélyi arisztokráciához tartoztak; főúri, nemesi családból származtak, férjeik az akkori világi, vagy egyházi uralkodó réteg tagjai voltak, a férfiak közül ez háromra mondható el; Vesselényi István és a kolozsvári református egyháznak és kollégiumnak volt a fő-curatora, Rhédei János és Bánffi Sámuel a főúri réteghez tartoztak és emellett mindketten katonák voltak, Rhédei János a király személyi őrségének főhadnagya volt, Bánffi Sámuel egy fiatal katona, aki egy harcban esett el. A másik három férfinak „civil” foglalkozása volt, mindhárman nagy köztisztletnek örvendtek: Páldi Székely István nyomdász volt, korának egyik legnevesebbje, Zoltán József orvos és Verestói György tudós pap, majd püspök. Az elhunytak életkora az ifjú kortól nyolcvannyolc évig terjedt. A 10. számú melléklet táblázatában összefoglaltam és rendszereztem az elhunytak nevei szerinti sorrendben: társadalmi helyzetüket, a halotti beszédek kiadásának helyét, nyomdáját, idejét, a halotti beszédek darabszámát, oldalszámát és a beszédek elmondó szónokok neveit.⁴ A táblázatban levő sorszám megegyezik a részletes és az egyszerűsített bibliográfiai leírásban jelölt sorszámmal.

⁴ 10. sz. melléklet táblázata

1. Bánffi Sámuel

Töke Márton(?)

Koporsoig tarto emésztő fájdalom: Mellyet nagyra született, sok időkre méltó, drága virtusokkal gazdag, néhai Losontzi L. Báró és vitéz kapitány Bánffi Sámuel urfi', véletlen halála okozott, méltóságos szüleinek: Losontzi liber báro idősbb Bánffi Ferentz urnak, édes atyjának, felséges asszonyunk erdélyi királyi törvényes táblája' egyik actualis adsectorának, nemes Kraszna Vármegye' mélt. adminisztrátorának és a' Kolo'svári nemes Reformatum Collegium' fő curátorának. úgy: méltóságos, M. Gy. M. libera báronissa Kemény 'Su'sánná Istentől 's a' természetből sok drága ajándékokkal meg-áldatott úr asszonynak, a' házassági tiszta élet' világos tükörének: mélt. Édes asszony anyjának [!] . Mellyet enyhíteni kívánván, a' Beresztelki síralmas háznál, ezen folyó 1755-dik esztendőben, Böjt-elő havának 16-dik napján, utolsó tisztességet tett, hét esztendő' elfolyások alatt igen kedves régi tanítványjának, maga is meg-keseredett szívvel lévén e' véletlen halálon, M. V. / Töke Márton. A'B. Botsárdi Réf. Sz. gyülekezetben Urunk Jézus méltatlan szolgálja.

Halotti oratio : a' fegyver ellen való orvosságról: mellyel néhai méltóságos liber baro losontzi Bánfi Sámuel urfi ő nagyságának, a' nemes gyulaiana gyalog legioban a' tüzes gránátokkal vitézkedni szokott compania' bátor szívű kapitányjának, utolsó tisztességet tett / Verestói György, a' beresztelki gyászos uri házban a' méltóságos nagy atyának, a' ritka kegyességű és bus szívű édes atyának és anyának, úgy a' keserűségbe borult testvérekne vigasztalásokra, Böjt-elő havának XVI-dik napján. - Kolo'sváratt, nyomtatt.: Páldi István által,; 1756. esztend. – [75] p.: ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Páldi István (1717-1769) (nyomdász)

Verestói György (1698-1765)

Böjt-elő hava [február]

Ívjelzése: A²-L

Kötött

Tulajdonbejegyzés: Horváth István könyvtárából (tulajdonbélyegző), A M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyegző), Másodlat a M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyegző), Báró Radvánszky Béla könyvtára (tulajdonbélyegző)

#Bánffi Sámuel

2. Páldi Székely István

Intze Mihály (1723-1795)

Világi keserves bujdosásának utána, mennyei örömet és nyugodalmat nyert köz jóra született férjfiú néhai tiszteletes nemzeti Páldi Székely István uram : Hazánk egyik híres Mechanicussa, nevezetesen a' Kolos'vári Reform Nemes Collegiumnak XV. esztendő alatt igen dicséretes, és nagy érdemű typographusa. Kinek-is meg-hidegedett tetemeinek el-takarítása alkalmatosságával a Kolos'vári Reformata Ecclesiának Belső Farkas uttzai templomában, rövid és együgyű halotti prédikáttal utolsó tisztességet tett / Intze Mihály. 1769 dik Esztendőben Böjt más Havának 19 dik Napján. Melynek-is, annakutána maga költségén való ki-nyomtatása által férjéhez való hívségét és szeretetét bizonyítani kívánta , a' meg-hólnak kesergő özvegye. – Kolosváratt nyomtatott, : [Páldi István ny.]; 1769-dik Esztendőbe [18]p.: ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Nyomda neve; Páldi István halála után felesége vette át a nyomdát

Böjt más hava [március]

Ívjelzése: A²-C

Kötött

#Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

3. Páldi Székely István

Verestói György, ifj. (1739-1794)

Isten akaratjában mindenkor meg-nyugodott, és életében tellyes bizodalmt istenében vetett istent-félő férjfiú néh. Tiszteletes és nemzeti Páldi Székely István uram : A' nemes Kolo'svári Reform. Collegiumnak, XV. Esztendőknek el-forgások alatt, igen dicséretes és nagy dexteritasú typographussa, kinek-is midőn meg-hidegedett tetemei a' földnek gyomrában bé-tétetnének, együgyű halotti tanítással utolsó tisztességet tett. És el-maradott keserves szívű özvegyét, az istennek látogató keze alatt való alázatos hallgatásra serkengette, a' Kolo'svári Reform. Ekklesiának Belső Farkas uttzai templomában / Verestoi György. Ugyan azon ekklesiának egyik méltatlan tanítója. 1969-dik esztendőben martiusnak 19-dik napján. –[Kolosvár] : [Páldi István ny.], [1769]. – [44] p.: ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Ceruzás bejegyzés a dokumentumon [Kolozsvár], a nyomdász neve betűtípus-azonosság alapján, vö.: 9 sz. biblogr. leírás

Ívjelzése: C³-H³

Fűzött

#Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

4. Páldi Székely István

Istentől hivattatott magyar Bésaléel : az az: köz jóra született, böltességgel, értelemmel, tudománnyal és minden kézi nemesebb mesterséggel Istentől fel-ékesített jeles férjfiu, néha tiszteletes és nemzetes Páldi Székely István uram ő kegyelme, a Kolo'svári Reformatum nemes collegiumnak XV. Esztendők alatt, igen ditséretes és nagy dexteritasu ordinarius typographussa. / M. Kiss Sándor, Batzo István, Ákon Ferentz et.al. - [Kolozsvár] : [Páldi István nyomdája], [1769]. – [16] p.: ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

Seres András, Szathmári György, Almási Jo'sef, Putnoki János, Gróf Bethlen Miklos, Gróf Vass Miklos, Biro 'Sigmond, Farkas István, Lengyel Márton, Szemerjai Demeter Mo'ses
Nyomda neve; Páldi István halála után felesége vette át a nyomdát

Ívjelzése: I²-K³

Fűzött

Verses búcsúztató

5. Rhédei János

Mennyei és földi imperátorának nagy kedvességii választott jó vitéze : néhai méltóságos grof Kis Rhédei Rhédei János úr ő excellentziája. Életében a' tsászári királyi és apostoli felségek' camerariussa, generalis feld-marschal leidinantja, Theresianus keresztes lovas vitéze, és ugyan a' fels. Király szentséges személyek' örzetére fel-állttatott nemes sereg' fő-hadnagya. Kinek is meg-hidegedett tetemeinek el-takarittatása alkalmatosságával, el-mondott két prédikátzioknak ki-nyomtatásával-is, vér szerént való igaz atyafiságos szeretetét bizonyítani kívánta mélt. grof Kis Rhédei Rhédei Mihály úr ő nagysága. – Kolo'sváratt: nyomt. Páldi István által; 1768. esztend. - 2 db [94] p.: ill.; 4o (21 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

Ívjelzése: A²-L³

Kötött

Tulajdonbejegyzés:Gróf Széchenyi alap könyvtárából (tulajdonbélyegző), Másodlat a M. N. Múzeum alapkönyvtárából (tulajdonbélyegző), Bárány Radvánszky Béla könyvtára (tulajdonbélyegző)

Rhédei János (17131-1768)

Tartalom:

[1]. Sok próbái és előbbeni hartzai 's szorongattatásai után az idvességnek ki beszélhetetlen jókkal bővölködő kies és tágas mezejére, nyugalomra vitézett, és győzedelmi újj ruhákban öltöztetett. Lelki vitéz néhai méltóságos grof Kis Rhédei Rhédei János úr ő excellentziája. Felséges királyné aszszonyunk' camerariussa, Theresianus lovas vitéze, és maga szentséges királyi személyének öröztire rendeltetett praetorianus nemes vitézeknek hét esztendőnek elfolyások alatt igen dítséretes és a' felséges udvar előtt nagy kedvességű fő-hadnagya. Utoljára pedig ugyan az ő felsége győzedelmes mezei hadi serege' egyik fő marschal general lieutenantja. Kinek is meghidegedett tetemei midőn a' Kolo'svári Reformáta Ecclesiának belső Farkas uttzai nagyobb templomában halotti nagy solemnitással temetetnének, ugyan azon templomban bé-gyűlt nagy sokaság előtt együgyű halotti predikátzioval utolsó tisztességet tett / Intze Mihály. Ezer hét száz hatvan nyóltzadik esztendőben, Szent Jakab havának 10-dik napján. - [36] p.: ill.

Megjegyzés:

Intze Mihály (1723-1795)

Szent Jakab hava [július]

[2]. Hitnek, világ' győző nagy ereje : Mellyet ama' világon hit által győzedelmeskedett keresztyén vitéznek néhai mélt. grof Kis Rhédei Rhédei János urnak. Életében a' szentséges tsászári királyi és apostoli felségek' camerariussának, generális feld-marschal leidingantjának, Theresianus keresztes lovas vitézzének, és ugyan a' fels. Király' szentséges személyének öröztire fel-állított nemes sereg' fő hadnagyának. Meg-hidegedett teste el-takarittatásának alkalmatosságával, a' Kolo'svári belső Réf. templomban 1768-dik esztendőben Sz. Jakab havának 10-dik napján. El-mondott együgyű tanításban, tsekély tehetsége szerint elő-adni igyekezett / Borosnyai Lukáts Simeon vásárhellyi egyik ref. Prédikátor. - [58] p.: ill.

Megjegyzés:

Borosnyai Lukáts Simeon (1731-1802)

6. Verestói György

Zágoni A. György(1737-1817)

A' híves patakokra kívánczó szomju-szarvasnak példájában ki-fejeztetett : Istenéhez kívánczó és az élő erős Isten előtt való maga bé-mutatását ohajtozó, 's a' rajta által ment kísértetek és próbák között is magát hathatósonn vigasztalni tudó kegyes ember: a' kiről-is midőn néhai bódolg emlékezetü tiszteletes tudós és tekintetes Verestói György uramnak az Erdélyi Helvetica Confession lévő minden eklesiáknak collegiumoknak és kisebb iskoláknak igen buzgo lelkü bölts, ritka tudományu superintendensének, és ugyan azonoknak ecclesiasticus fő curatorának meg hidegedett tetemi, halotti nagy solemnitással, a' kolo'svári ugyan helvetica konfession levő eklesiának nagyobbik templomában lévő temető-boltba, a halotti egész frequentiának nem kitsiny szomorúságai között az utolsó nyugalomra bétettetenek volna halotti tanítást tett / Zágoni A. György a' széki ref. eklesia lelki pásztora, és az erdélyi reform. eklesiáknak generális notáriussa, 1765-dik esztendőben apr. 21-dik napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1765]. – [34] p.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

A 14. kötetben a közös címlapon szerepel a nyomda székhelye és neve, ez a prédikáció kötetben is megtalálható, vö. 14. bibliográfiai leírás [2.]

Ívjelzése: K-N³

Fűzött

#Verestói György (1698-1765)

7. Verestói György

Bodoki József (1730-1799)

Halotti oratio : melyet a' mennyeknek országában meg-tanított írástudóról néhai tiszteletes tudós férjfiunak Verestói György uramnak. Az Erdélyi Reformata Szent Ecclesiák' Collegiumok' és Scholák' superintendensének és fő curatorának, mint mennyeknek országában meg-tanított bölts írástudónak érdemlett utolsó tisztességére el-mondott / Bodoki Jo'sef a' kolo'svári Belső Farkas uttzai templomban MDCCLXV-dik esztendőben Sz. György havának 21-dik napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1765]. – [40] p.: ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

MDCCLXV [1965]

Szent György hava [április]

A címlapon szögletes zárójelben ceruzás bejegyzés: [Kolozsvár]

A 14. kötetben a közös címlapon szerepel a nyomda székhelye és neve, ez a prédikáció kötetben is megtalálható, vö. 14. bibliográfiai leírás [3.]

Ívjelzése: K-O³

Fűzött

#Verestói György (1698-1765)

8. Verestói György

Szathmári Pap Mihály (1737-1812)

Isten jobb keze' férjfiának örök emlékezete, az az olyan halotti tanítások : mellyekben, és a' mellyek által, mind a' természetben, mind pedig a' kegyelemben igen tekintetes férjfiának, néhai tiszteletes tudós Verestói György uramnak, az Erdély országi helvétika confessio szerint reformáltatott eklésiák, collegiumok, és kisebb iskolák, bölts és messze látó diplomaticus superintendenseknek, és eklésiasticus főkurátoroknak, mindenek előtt nagy becsben forgó jó hírét, nevét, a' meg-nevezett halotti tanításoknak, maga tulajdon költségével lett ki-nyomtatásokban és azoknak világ eleiben lett ki botsáttatásokban, a' feledékenységtől meg-óltalmazni kívánta, ama' nagy méltóságu kegyes uri heros, méltóságos l. báró, hadadi Vesselenyi Ferentz úr a' tsaszári és királyi apostoli felség', kamarás úr egyik hive ugyan ezen felségeknek status actualis intimus konsiliariusok, nemes közép Szolnok vármegye igazság' szerető fő ispánya, és az Erdélyi Ref Eklesiák Collegiumok', és kisebb iskolák buzgó fő kuratorok, ő extzellentziája. – Kolo'sv. : nyomt. Páldi István által, 1767. eszt. - [38] p.; 4o (21 cm)

Tart.: A' Jehovának temploma' és az igaz isteni tisztelet : mellet valójába buzgo Josua fő pap, áldott emlékezetű néhai tiszteletes Verestoi György uram az erdélyi helvetetica és egy néhány augustana confessiokon lévő eklésiáknak, collegiumoknak, és kisebb iskolának nagy érdemű superintendensek és fő curatorok a' ki minekutánna ama' felseges mennyei törvény széken a' sátánnak minden vádolási alól az ő hiv szószólója' a' jehovának angyala által felszabadított 's meg-igazítottatott volna, és az idvességnek feje ruháiban, és tiszta papi süvegében vagy koronájában lelkére nézve felöltöztetvén, ama' kez nélkül csináltatott szentséges helyen bé botsátatott volna, teste le-bomlott alkotványinak koporsóban való szomorú zárattatásakor együgyű halotti prédikátzioval sirattatott 's tiszteltetett-meg / Szathmári Pap Mihály által a' kolosv. nagy templomban, MDCCLXV. eszt. martiusnak 17. napján.

Megjegyzés:

Páldi István (1717-1769) (nyomdász)

MDCCLXV [1765]

Ívjelzése: A²-E³

Fűzött

#Verestói György (1698-1765)

9. Verestoi György

Isten jobb keze' férjfiának örök emlékezete : az az olyan halotti tanítások : mellyekben, és a' mellyek által, mind a' természetben, mind pedig a' kegyelemben igen tekintetes férjfiának, néhai tiszteletes tudós Verestói György uramnak, az Erdély országi helvétika confessio szerint refolmáltatott eklésiák, collegiumok, és kisebb oskolák, bölts és messze látó diplomaticus superintendenseknek, és eklésiasticus főkurátoroknak, mindenek előtt nagy becsben forgó jó hírét, nevét, a' meg-nevezett halotti tanításoknak, maga tulajdon költségével lett ki-nyomtatásokban és azoknak világ eleiben lett ki botsáttatásokban, a' feledékenységtől meg-óltalmazni kívánta, ama' nagy méltóságu kegyes uri heros, méltóságos l. báró, hadadi Vesselenyi Ferentz úr a' tsaszári és királyi apostoli felség', kamarás úr egyik hive ugyan ezen felségeknek status actualis intimus konsiliariusok, nemes közép Szolnok vármegye igazság' szerető fő ispánya, és az Erdélyi Ref Eklesiák Collegiumok', és kisebb oskolák buzgó fő kuratorok, ő extzellentziája. – Kolo'sv. : nyomt. Páldi István által; 1767. eszt. – 5 db [110] p.: ill.; 4o (21 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

Ívjelzése: A²-O³

Kötött

Tulajdonbejegyzés: A M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyező), Másodlat a M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyező), Báró Radvánszky Béla könyvtára (tulajdonbélyező)

#Verestói György (1698-1765)

Tartalma:

[1]. A' Jehovának temploma' és az igaz isteni tisztelet : mellet valójába buzgo Josua fő pap, áldott emlékezetü néhai tiszteletes Verestoi György uram az erdélyi helvetetica és egy néhány augustana confessiokon lévő eklésiáknak, collegiumoknak, és kisebb oskolának nagy

érdemü superintendensek és fő curatorok a' ki minekutánna ama' felseges mennyei törvény széken a' sátánnak minden vádolási alól az ő hiv szószólója' a' jehovának angyala által felszabadított 's meg-igazítottatott volna, és az idvességnek fejér ruháiban, és tiszta papi süvegében vagy koronájában lelkére nézve felöltöztetvén, ama' kez nélkül csináltatott szentséges helyen bé botsátatott volna, teste le-bomlott alkotványinak koporsóban való szomorú zárattatásakor együgyű halotti prédikációval sirattatott 's tiszteltetett-meg / Szathmári Pap Mihály által a' kolosv. nagy templomban, MDCCLXV. eszt. martiusnak 17. napján. – [40] p.

Megjegyzés:

Szathmári Pap Mihály (1737-1812)

MDCCLXV [1765]

[2]. A' híves patakokra kívánczozó szomju-szarvasnak példájában ki-fejeztetett : Istenéhez kívánczozó és az élő erős Isten előtt való maga bé-mutatását ohajtozó, 's a' rajta által ment kísértetek és próbák között is magát hathatósonn vigasztalni tudó kegyes ember : a' kiről-is midőn néhai böldeg emlékezetű tiszteletes tudós és tekintetes Verestói György uramnak az Erdélyi Helvetica Confession lévő minden eklesiáknak collegiumoknak és kisebb iskoláknak igen buzgó lelkű bölts, ritka tudományu superintendensének, és ugyan azonoknak eclesiasticus fő curatorának meg hidegedett tetemi, halotti nagy solemnitással, a' kolo'svári ugyan helvetica konfession levő eklesiának nagyobbik templomában lévő temető-boltba, a halotti egész frequentiának nem kitsiny szomorúságai között az utolsó nyugalomra bétettetenek volna halotti tanítást tett / Zágoni A. György a' széki ref. eklesia lelki pásztora, és az erdélyi reform. eklesiáknak generális notáriussa, 1765-dik esztendőben apr. 21-dik napján. - [34] p.

Megjegyzés:

Zágoni A. György(1737-1817)

[3]. Halotti oratio : mellyet a' mennyeknek országában meg-tanított írástudóról néhai tiszteletes tudós férjfiúnak Verestói György uramnak. Az Erdélyi Reformata Szent Ecclesiák' Collegiumok' és Scholák' superintendensének és fő curatorának, mint mennyeknek országában meg-tanított bölts írástudónak érdemlett utolsó tisztességére el-mondott / Bodoki Jo'sef a' kolo'svári Belső Farkas uttzai templomban MDCCLXV-dik esztendőben Sz. György havának 21-dik napján. - [40] p.: ill.

Megjegyzés:

Bodoki József (1730-1799)

MDCCLXV [1765]

Szent György hava [április]

[4]. Psalmus XLII / Verestói György. – [2] p.; 4 o

Megjegyzés: latin nyelven

[5]. XLII. Zsoltár / Verestói György versekbe foglalta, lejegyezte Verestói Sámuel 1767 február 16. – [4] p.; 4 o

Megjegyzés:

XLII. [42]

Magyar nyelven

Verestói György, ifj. (1739-1794)

10. Vesselényi István úr

Intze Mihály (1723-1795)

Igaz, tökéletes, és végre mennyei békeséget nyert úri férjfiú : néhai méltóságos liber báró hadadi Vesselényi István úr ö nagysága, a' Kolos'vári Nemes Reform. Ekklesiának és Kollegiumnak nagy-kegyességű fő curatora: kinek meg-hidegedett teste felett az Istennek beszédéből a sibai Reform. Ekklesiának templomában halotti tanítást tett / Intze Mihály ezer hét-száz ötven nyóltzadik esztendőben Szent György havának második napján. –

[Koloszvár] : [Páldi István nyomdája], [1758]. – [26] p.ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

Szent György hava [április]

A 13. kötetben a közös címlapon szerepel a nyomda székhelye és neve, ez a prédikáció kötetben is megtalálható, vö. 13. bibliográfiai leírás [5.]

Ívjelzése: L³-P

Fűzött

#Vesselényi István (1708-1758)

11. Vesselényi István

Földi rövid pályá-futásnak örökké-tartó mennyei jutalma : mellyet Jé'susának kezéből hitinek állhatatosságával nyert néhai méltóságos l. báró hadadi Vesselényi István úr ö nagysága; és a' mellyet utolsó tisztességének meg-adására el-mondatott halotti tanításoknak ki-botsáttatások által, minden igaz pályá-futokkal szemléltetni kívánt az idvezültnek igaz

özvegye, méltóságos l. b. vargyasi Dániel Polikséna úr-asszony ö nagysága. - Kolo'sváratt : nyomtatt. Páldi István által, 1759-dik esztendőben. – 5 db [102] p.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

Ívjelzése: §-P

Kötött

Tulajdonosi bejegyzések: Horváth István Könyvtárából (tulajdonbélyegző), A M. N.

Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyegző), Másodlat a M. N. Múzeum könyvtárából

(tulajdonbélyegző), Báró Radvánszky Béla Könyvtára (tulajdonbélyegző)

#Vesselényi István (1708-1758)

Tartalma:

[1]. Szomorú kesergő versei l. b. hadadi Vesselényi Polikséna kis-aszszonynak : mellyekkel maga'és öt kissebb méltóságos testvérei' képekben gyenge poésisa szerént , életében kedves és nálok igen drága édes atyjoknak, méltóságos liber báró hadadi Vesselényi István úr' ő nagyságának, hét napokig tartott súlyos oldal-fájása után, ezen folyó 1758-dik esztendőben, Böjt- elő havának 10-dik napján lett szomorú halálát leányi engedelmességgel igen mély gyászszal kesergi, 'Sibón, ezen ezer hét-száz ötven-nyóltzadik esztendőben, Sz. György havának második napján. – [4] p.

Megjegyzés:

Böjt elő hava [február]

Szent György hava [április]

[2]. Utolsó kenet : mellyel néhai méltóságos liber báró hadadi Vesselényi István úr ö nagysága az Isten házának egy igaz valóságos tagja a' kolo'svári orthodoxa keresztyén szent gyüleezetnek, és a' nemes Kolozsvári Ref. Kollegiumnak egyik fő curatora, Istentől, ha e' földön el nem ért, már minden titulusokkal meg-ékesített, koporsóba lett helyheztetésének alkalmatosságával méltóságos l. báronissa vargyasi Dániel Polixéna, valóságos Isten' háza' jó dajkája, életében kedves méltóságos férje' halálán gyászba borúlt, igazán kesergő úr asszony ö nagysága' kívánságára, igen kevés idő alatt lett készülettél, meg-kenettetett, / Zoványi Jo'sef Jé'sus Krsztusnak egyik méltatlan szolgája, és a' Szilágyi Tractusnak m. seniora által, 'Sibon az Isten házában, ezer hét-száz ötven-nyóltzadik esztend. Böjt-elő hav. 26-dik napján. – [18] p

Megjegyzés:

Böjt elő hava[február]

Zoványi József (1700-1712k.-1775)

[3]. Az egek' meg-nyílásának és az Isten' ditsőségének látásával lelkét Jé'susának ajánlott István : néhai méltóságos liber báró hadadi Vesselényi István úr ö nagysága; a' Kolo'svári Reform. Eklé'siának és Kollégyiomnak fő inspector curatora, kegyes abdiássa, 's a' t. Kinek meg-hidegült halandó teste midőn a' 'sibói mausoleumba, uri készülétü halotti pompával , bé-helyeztetett, e' földön utolsó tisztességét meg-adni együgyű prédikátzióval igyekezett / Szathmári Pap 'Sigmoid, a' Kolo'svári Ref. Eklésiának egyik méltatlan lelki pásztora, és az Erdélyi Ref. Eklézsiának generális notarius, a' sibói Reform. Eklésia templomában ezer hét-száz ötvennyoltzadik esztendőben, Sz. György havának második napján. – [36] p.: ill.

Megjegyzés:

Böjt elő hava[február]

Szathmári Pap Zsigmond (1703-1760)

[4]. Politicus inculpatus, illustrissimus ac magnificus dominus d. Stephanus liber baro Vesselényi de Hadad, venerab. Ecclesiae reform. claudiopolitanae et ill. collegii reform. Claudiopolitani curator supremus, oratione funebri celebratus a / Georgio Verestói, in aede sacra Ecclesiae Siboensis inter lugubres planctus exuberantesque fletus lugentis panegyreos, die quarto ante Nonas Apriles. – [15] p.

Megjegyzés:

Verestói György (1698-1765)

[5]. Igaz, tökéletes, és végre mennyei békeséget nyert úri férjfiú : néhai méltóságos liber báró hadadi Vesselényi István úr ö nagysága, a' Kolo'svári nemes Reform. Eklézsiának és Kollegyiomnak nagy-kegyességü fő curatora: kinek meg-hidegedett teste felett az Istennek beszédéből a sibai Reform. Eklézsiána templomában halotti tanítást tett / Intze Mihály. Ezer hét-száz ötvennyoltzadik esztendőben, Szent György havának második napján. – [30] p.

Megjegyzés:

Intze Mihály (1723-1795)

Szent György hava [április]

12. Zoltán József

Intze Mihály (1723-1795)

Hazáját hiven és serényen gyógyító szerelmetes orvos néhai teintetes nemzeti medicinae doctor Zoltán Jo'sef uram hazánknak Istentől illendő kegyelmekkel felékesített nagy érdemű hasznos orvos doctora. Kinek meghidegedett tetemei felett , a' Kolo'svári Reformáta Ecclesiának Belső Farkas uttzai templomában, együgyű halotti predikátzióval utolsó

tisztességet tett / Intze Mihály ezer hét száz hatvan harmadik esztendőben böjtelő havának huszadik napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1763]. - [24] p.: ill. ; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Böjt elő hava [február]

A címlapon szögletes zárójelben ceruzás bejegyzés: [Kolozsvár, Páldi István ny.]

Ívjelzése: A²-C³

Fűzött

Zoltán József (1712-1763)

13. Ráday Esther

Ama' mennyei királynak arany veszszejével meg-illettetett, és az ő ortzájának szemlélésére bé-eresztetett, hazájáért, 's az Isten' házáért buzgo kegyes Esther : néhai méltóságos groff ráдай Ráдай Esther úr aszszony. Mélt. rom. Sz. birodalombel groff széki Teleki László urnak a' tsászári királyi és apostoli felség' arany kultsos komornyikjanak: az erdélyi királyi gubernium belső titkok tanats úr hivének: ugyan azon királyi felség erdélyi fő pintze-mesterének, és az erdélyi reform. Eklé'siák', kollegiumok' és oskolák fő-curatorának igen kedve és drága emlékezetű élete párja. Kinek e' földről való elköltözése illendő tisztelettel örök emlékezetre hagyatott. - Kolo'sváratt: nyomt. Páldi István által; 1766-dik esztendőben. - . 3 db [132] p.: ill.; 4o (21 cm)

Megjegyzés:

Páldi István (1717-1769) (nyomdász)

Ívjelzése: A²-Q³

Kötött

Tulajdonosi bejegyzések: A M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyező), Másodlat a M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyező), Bárá Radvánszky Béla Könyvtára (tulajdonbélyező)

#Teleki Lászlóné Ráday Eszter (1716-1764)

Tartalma:

[1]. Törvényből való igazságot magától elhárító, evagyéliomi igazságot magának választó, igaz ember : az az néhai boldog emlékezetű méltóságos groff ráдай Ráдай Esther aszszony, méltóságos rom: sz: bir. Groff sz. Teleki László urnak, az uralkodó földi hatalmasság' kamerariusának, Erdélyben a' kir: guberniumban belső tanats-hivének, fő pintze-mesterének, Ő nagys. Kedves, tökéletes hűségű és szeretetű élete párja hogy e' valósággal így légyen, azt

egyenességben meg-mutogatta, az idvezült lélektől idejekoránt egyházi szolga eleibe szabott, Szent-Írásbeli bizonyos helyhez képest, egy halotti tanításban. E' meg-igazított boldog lélek' meghidegedett tetemeinek koporsóba lött zárattatások' szomorú alkalmatosságával, Málnási László, Krisztus Jé'sus méltatlan szolgája, melyet el-is mondott Nagy Szebenben, a' mélységes somorúságok' örvényébe merült, mélt. özvegy gróf úr ö nagys: szállása nagyobbik palotáján, sok rendekből álló nagy halotti gyülekezet előtt 1764-dik eszt. Boldog aszszony havának 8-dik napján, délelőtt, szokott isteni tiszteletünknek órájin. - [42] p.: ill.

Megjegyzés:

Málnási László (1722-1797)

[2]. A' maga világi hartzát meg-hartzólt: pályafutását el-végezett és hitet meg-tartott Jé'sus' igaz hívének: ama' napon: amaz igaz ítélő birotol meg-adatandó igazság koronája : Mellynek el-nyerésének módjáról, midőn amaz áldott emlékezetű Kristus Jé'sus' böltsességü: és éppen tsudára méltó kegyelmekkel diszeskedő igaz heroina': néhai méltóságos imperialis grofné ráдай Rádai Esther úr'aszszony ö nagyságának, amaz Isten' jobb-keze erőss férfának: mélt. romai szent birodalombeli született grof széki Teleki László urnak ö nagyságának: a' tsászári és apostoli királlyi felség' aranykultsos kamarás úr hívének: az erdélyi királlyi gubernium' actualis belső tanácsosának, és ugyan azon királlyi fels. Erd. Fő-pintze mesterének: az erdélyi helvétika konfessio szerint reform. Minden eklésiák, kollégiumok' és oskolák' fő-kurátoroknak sőt épen édes attjoknak 'sat 's.a.t. Szerelmes és igen kedves 's Istenét igazán félő drága élete párjának meg-hidegedett tetemi, az ideig való nyugalomra, a grenyszei templom mellett, áldott kedves férje költségével fundamentomából ujjonnan épített mausoleumba fényes készüllettel, de igen szomorú pompával hazánk fő-fő rendeinek nagy össze gyűlésekben bé-tétetnének, ugyan a meg nevezett mélt. imp. Gróf aszszonynak ö nagys. Még életében ezen matéria iránt tett böltsrendeléséből, és a magától ö nagyságáról ki-adatott sz. letzkéből a' grenyszei gyászos templomban, a' nála lévő kegyelemnek tsekélly mértéke szerint tsak igen együgyüenn prédikállott: Deáki Filep Sámuel a' Kolo'svári Helvétika Konfessio szerint reform. Sz. Ekl. Egyik méltatlan lelípásztora és a' Kolos's Kalota-Szegei venerab. Dioecesseknek hites notariusok. 1764-dik esztendőben: a' hatodik hónapnak XVII-dik napján. – [38] p.: ill.

Megjegyzés:

Deáki Filep Sámuel (1713-1767)

[3]. Halotti oratio, a' kegyességnek e' világ ellen való keserves panaszszairól : melyet amaz világ győző hittel, és különös mennyei ajándékokkal ékeskedő nagy kegyességű úr aszszonynak, néhai méltos. Grof, rádai Rádai Esther aszszony ö nagyságának, méltos. R. Sz.

B. Grof, széki Teleki László úr ö nagysága. Fels. Királyné asszonyunk arany kútsos komornyikja, erdélyi fő pohárnokja és belső tanácsosa, nem különben az Erdélyi Reform. Eklézsiák, Collegiumok és scholák hasznos kegyességű fő curatora, 's a' t. Néhai élete kegyes és hiv párjának, utolsó tisztesség-tételének napján el-mondott Intze István. A' gerenyszege szomorú vastag gyászszal bé-bórittatott reform. templomban, MDCCLXIV. Esztendőben, Szent-Iván havának XVII. napján. -

[52] p.: ill.

Megjegyzés:

Incze István (1721-1776)

MDCCLXIV [1764]

Szent-Iván hava [június]

14. Toldalagi Er'sébeth

Beregszászi Mózes (1700-1772)

Meg-betsülhetetlen drága köntös : melyet minekutánna tulajdonává tett és fel-öltözött volna, ama boldog emlékezetű nagy lelkű asszony, néhai méltóságos fritsi Fekete Sámuel uram árva özvegye, néhai méltóságos grof, n.ertsei Toldalagi Er'sébeth asszony, annak elkészíttetéséről, abban lett felöltöztetéséről élő nyelvel , kevés idejéhez képest együgyűen, a' Sajó-Udvarhelyi Réf. Templomban, díszes halotti frequentiában, a' mostan folyó MDCCLVIII-dik esztendőben, Szent Jakab havának II-dik napján beszéllgetett / Beregszászi Moyses a' déési Réformata Sz. Eklézsiának egyik lelkipásztora, és ugyan a' déési Vener. Dioecesisnek méltatlan seniora.

Sokféle nyomoruságokkal tellyes világi rövid élet. melyet a' megszomorodott mélt. udavarnak tetszése szerént a' Jákób páriárka' példájában adott elő és néhai méltóságos grof, n. ertsei Toldalagi Er'sébeth asszonynak ö nagyságának néhai méltóságos fritsi Fekete Samuel úr' élete' hajdoni kedves párjának rövid életét követő reménytelen halálában, utolsó tisztességének meg-adattatásának alkalmatosságával illendő színekkel rajzolt-le, és ugyan arról a' Sajó-Udvarhelyi ref. Templomban készített temető-bólt felett élő-nyelvel-is prédikáltatott / Deáki F. Sámuel, a' helvétziai confessio szerént reformáltatott Kolozsvári Szent Eklézsiában legelő Kristus' nyájának egyik méltatlan lelki-pásztora. MDCCLVIII. Eszt. A' hetedik hónapnak második napján. - Kolo'sváratt : nyomtatt. Páldi István által, ;1758. - [50] p.: ill.; (21 cm)

Megjegyzés:

Deáki F. Sámuel (1784-1855)

MDCCLVIII [1758]

Szent Jakab hava [július]

Ívjezése: A²-G²

Kötött

Tulajdonosi bejegyzések: A M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyező), Másodlat a M. N. Múzeum könyvtárából (tulajdonbélyező), Bárány Radvanszky Béla Könyvtára (tulajdonbélyező)

#Toldalagi Erzsébet

15. Vaji Kata

Az Urnak törvényében feddhetetlenül járó, és az Istennek utaiban szíve szerint gyönyörködő igaznak minden drága kenetknél kedvesebb emlékezete : az az, ama' minden jószágos tselekedeteket magában foglaló mennyei virtussal az igazsággal gazdagon fel-
ékesített és példáson tündöklő nagy és kedves emlékezetű uri aszszonynak, néhai méltóságos grofné Vajai Vaji Kata aszszonynak, ama' drága emlékezetű nagy uri herosnak néhai méltos. R. Sz. B. gróf Széki Teleki Pál Ur Istent-félő kegyes özvegyének meghidegedett tetemeinek el-takarittatásakor az URnak szent beszédéből el mondott halotti tanítások, melyeket édes és igen szerelmetes aszszony annyához való fiui igaz indulatjából, e' kegyes es Istent-félő anyának, és ennek az Isten' törvényéhez szabott kegyes életében tündöklő jószágos tselekedeteinek örök emlékezetére maga tulajdon költségével ki-
nyomtattatott méltos. R. Sz. B. Gróf. Széki Teleki Ádám úr ö nagysága. Fels. Apost. Királyné aszszonyunk' hiv consiliarius, és vtézlő hadi lovas seregeiben egyik generalis főstrása mestere. - [Kolozsvár] : nyomt. Páldi István által, 1769. - 2 db [66] p.; 4 o (21 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

Ívjelzése: A²- I

Fűzött

#Vaji Kata (1684 – 1769)

Tartalom:

[1]. Az igazaknak számokra készített mennyei jutalmat el-nyert Istent-félő nagy uri aszszony : néhai méltóságos grof vajai Vaji Kata aszszony ama' halhatatlan emlékezetű nagy uri férjfiunak, néhai méltóságos R. Sz. B. grof széki Teleki Pál urnak életében igen kedves és szerelmetes házas társa. Ki minekutánna e' földi életből el-költözött volna, és meg-hidgedett teste a' K. Lonai Templomba el-takaríttatnék együgyű halotti predikátzioval meg-tiszteltetett / Bodoki Jo'sef a Kolo'svári Ref. nemes Collegiumban Philológiát tanító professor által, K. Lonán MDCCLXVIII esztend. a' 12. hónapnak 4. napj. - [26] p.: ill.

Megjegyzés:

Bodoki József (1730-1799)

MDCCLXVIII [1768]

[2]. Igazságnak utaiban taláztatott vénségnek, igen szép, ékes koronája : néhai mélt. grof vajai Vaji Kata aszszony ama' halhatatlan emlékezetű néh. Mélt. R. Sz. B. grof széki Teleki Pál urnak Istent-félő, áldott emlékezetű özvegye. Kinek bódog lelkétől meg-vált testének, tisztességes el-takaríttatásának napján, Sz. tanítás által végső tisztességet tett / Tordai Sámuel, a' k. Lonai m. udvarnak, és n. ekkle'siának méltatlan együgyű, lelki-pásztora. A' Kendi Lonai gyászoló udvarban lévő nagy palotán, sok bánatban borult kesergők között; Karátson' havának negyedik napján. - [40] p.: ill.

Megjegyzés:

Tordai Sámuel (1731-1801)

16. Vesselényi Polixena

Intze Mihály (1723-1795)

Élete' leg szebb idejében erőszakot szenvedett de nyugodalmat vett kegyes lélek néhai méltóságos libera baronissa hadadi Vesselenyi Polixena ifju úr asszony ö nagysága, méltóságos liber baro és camerarius magyar gyerő monostori Kemány Simon úr ö nagyságának szrelmes [!] élete párja. Kinek meg-hidgedett tetemei felett a' Kolozsvári Reformata Ecclesiának Belső Farkas utzai templomában együgyű halotti prédikátzioval utolsó tisztességet tett / Intze Mihály 1764-dik esztendőben Szent-Iván havának 3.-dik napján. – [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1764]. – [36] p.: ill.; 4 o (21 cm)

Megjegyzés:

Szent-Iván hava [június]

A nyomdász neve betűtípus-azonosság alapján, vö.: 9 sz. biblogr. leírás

Ívjelzése: K²-O²

Fűzött

#Vesselényi Polyxena (1743-1764)

17. Vesselényi Polyxéna

Koporsóban égő szövénfk, [!] drága virtusokkal fénlő : néhai méltóságos született lib. baronissa Hadadi Vesselényi Polyxéna ifju uri asszony ő nagysága: méltóságos született liber baro M. GY. Monostori Kemény Simon camerarius urnak ő nagyságának, dicséretes virtusokkal fénlő ifjú uri férjfiúnak, a' Magyar nemzet' egyik' ékességének, és az Isten' háza' egyik jeles oszlopának. Igen kedves és igen kelemetes hites-párja / [Kornides Dániel]. – [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1764]. – [22] p.:ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

A nyomdász neve betűtípus-azonosság alapján, vö.: 9 sz. biblogr. leírás

Ívjelzése: P-R

Fűzött

Tart.: búcsúbeszéd

#Vesselényi Polyxena (1743-1764)

18. Vesselényi Polikséna

Deáki Filep Sámuel (1713-1767)

A' maga bűneiből a' Krisztus által meg-tisztított, Jézusához való szeretetét példás gazdálkodásával nyilván meg-bizonyított igaz 's valóságos Polikséna : Kiről is midőn ama szelid lelkű és az ő édes Meg-váltóját igen szeretett áldott emlékezetű néhai libera bárónissa Hadadi Vesselényi Polikséna iffiu úr asszony ő nagyságának mélt. L. B. M. Gyerő Monostori Kemény Simon úr' ő nagysága' a' tsászári és apostoli irályi felség arany kultsos kamarás úr hive' 's a.t. A' szomorú halál által reménytelenül maga mellől, elszalasztott és el-felejthetetlen kedves úri párjának temetési utolsó tisztessége a' Kolo'svári Réf. Nagyobb templomban, hazánk nagy-rendeinek sokaságokban illendő solemnitással meg-adatott volna, együgyűen beszélgetett: / Déaki Filep Sámuel ugyan a' Kolo'svári Helvétika Konfessio szerint Réformáltatott Sz. Eklésiának egyik igen méltatlan lelkipászt. 1764-dik esztendőben a' VI-dik hónapnak harmadik napján.

Koporsóban égő szövétneke néhai méltóságos lib. baronissa Hadadi Vesselényi Polykséna ifju uri asszony ö nagyságának méltóságos liber baro magyar Gyerő-Monostori Kemény Simon camerarius úr ö nagyságának, dicséretes virtusokkal fénlő ifju uri férjfiunak, a' magyar nemzet' egyik ékességének, és az Isten' háza' egyik jeles oszlopának, igen kedves és kelemetes hites párja uri virtussinak: mellyről említett mélt. ifjú uri asszony' temetési solemnitáson, alatt járó halotti oratióban, szolott / Huszti György. A' Kolo'svári Felső Farkas-uttzai reform templomban. MDCCLXIV esztend. juniusnak 3. napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István nyomdája], [1764]. – [68] p.: ill.; 4 o (20 cm)

Megjegyzés:

Husztai György

Páldi Székely István (1717-1769)(nyomdász)

MDCCLXIV [1764]

A nyomdász neve betűtípus-azonosság alapján, vö.: 9 sz. biblogr. leírás

Ívjelzése: A²-I³

Kötött

Tulajdonbejegyzés:Gróf Széchenyi alap könyvtárából (tulajdonbélyegző), Másodlat a M.

N. Múzeum alapkönyvtárából (tulajdonbélyegző), Bárá Radvánszky Béla könyvtára

(tulajdonbélyegző)

#Vesselényi Polyxena (1743-1764)

A halotti beszédek külalakja, szerkezete és üzenete

Külalak

Címlap

A cím első sora nagybetűkkel van szedve, az elhunyt neve mindig nagyobb betűmérettel vastagabban van kiemelve a szöveg többi részénél. A nyomtatás helye, és a nyomda neve, valamint éve a lap alján van jelezve, felette vízszintes vonal van, mely elválasztja a címtől.⁵ Több nyomtatványon a vízszintes elválasztó sor helyett valamilyen díszítő sor, esetenként halálfej van.⁶⁻⁷

Címlap verző

A címlap verzón szinte mindegyik prédikációnál két díszítő sor közé a Bibliából vett igehelyek vannak nyomtatva. Előfordul, hogy egy-egy latin mondás is betesz ide a prédikátor. Két esetben a címlap verzón kezdődik maga a prédikáció. Ráday Eszter felett mondott halotti prédikáció közös címlapjának verzóján a Ráday család címere van, alatta versbe szedve a címer motívumai és a halott jó tulajdonságai.

Könyvtest

Az első oldalon a lap tetején egy bekeretezett meszet van. Ezeken virág motívum, vagy halálfejes illusztráció, vagy egy városkép látható.⁸

Alatta a szentlecke felirat alatt az igehirdetés alapigéje van nyomtatva. A prédikáció első betűje iniciáléba van foglalva. A kiemelt betű mögé városkép van metszve.⁹

A beszédek végét egy záró motívummal díszítették, ez lehetett indás, zászlós motívum.¹⁰ A leggyakrabban egy olyan illusztrációval találkozunk, amelyen csontváz kaszával a kezében látható.¹¹ A 8. sz. mellékletben egy halotti beszéd kezdő oldalát, a 9.sz. mellékletben pedig záró oldalát láthatjuk.¹²⁻¹³

⁵ Lásd 5. sz. melléklet *Vaji Kata halotti prédikációjának címlapja*

⁶ Lásd 6. sz. melléklet *Rádai Eszter halotti prédikációjának címlapja*

⁷ Lásd 7. sz. melléklet *Toldalagi Erzsébet halotti prédikációjának címlapja*

⁸ Lásd 2. sz. melléklet *Keretbe foglalt metszetek a halotti beszédek kezdőoldaláról*

⁹ Lásd 1. sz. melléklet *Iniciálék*

¹⁰ Lásd 3. sz. melléklet *Záró illusztrációk*

¹¹ Lásd 3. sz. melléklet *Záró illusztrációk*

¹² Lásd 8. sz. melléklet *Páldi Székely István halotti búcsúztatójának kezdő oldala*

¹³ Lásd 9. sz. melléklet *Páldi Székely István halotti búcsúztatójának záró oldala*

Szerkezete, üzenete

A halotti prédikációk elején minden esetben az igehirdetés alapigéje olvasható, ahogy erről már korábban is írtam. Több esetben a Biblia eredeti nyelvén héberül vagy görögül, az igehelytől függően is megjelenik. Előfordul, hogy ókori bölcsektől vett idézeteket is betesznek az igehelyekhez.

Főbb részek:

Maga a prédikáció három részre bontható, ez többnyire jelezve is van; előljáró beszéd; tudomány, vagy magyarázat; és alkalmaztatás. Van olyan prédikátor, aki az elején pontokba szedi mondanivalóját. Az előljáró beszéd a bevezetése a mondanivalónak. A tudomány részben van maga a prédikáció. Ennek során konkrétan a halott életével, tulajdonságaival párhuzamba hozott bibliai igehelyről, történelemről, vagy személyről hallhatunk.

Erre szeretnék egy pár példát hozni: Zoltán József orvos temetésén a Lukács 4;23-ból orvos gyógyítsd meg magad volt az íge, a prédikátor a gyógyításról, Jézusról mint gyógyítóról beszélt. Rhédei János katona felett az I János 5;4 alapján; „Az a győzelem, amely legyőzte a világot a mi hitünk” a harcról, a küzdelemről beszélt a lelkész. Vaji Kata grófnő idős korában, 84 évesen halt meg, itt a vénségről volt szó a Példabeszédek 16;31 alapján. Verestói György püspök temetésén Jézusról mint főpapról beszélt a prédikátor párhuzamba hozva Verestói György főpapi harcaival, a küzdelmekben való helytállással. Páldi Székely István tipográfus felett „Az én bujdosásimnak számát te tudod Uram.” A 16. Zsoltár alapján hányatott életéről, hitéhez és hazájához való hűségét emelte ki a lelkész. Arra is volt példa, hogy a prédikáció alapigéjét még életében megválasztotta valaki, és a temetésén erről prédikált a pap.

A halotti prédikációk kiváló alkalmak voltak az alapvető hitigazságok kifejtésének is. A szónokoknak itt lehetőségük volt, ezekre a tanításokra. Az általam vizsgált dokumentumokban olvashatunk a hit általi megigazulásról Luther tanai alapján, a kegyesség fogalmáról, helyes gyakorlatáról. A mondanivalót gyakran teszik szemléletesebbé antik bölcsek: Tacitus, Seneca, Ovidius és Horatius idézeteivel.

Az alkalmaztatásban a halottról beszél a szónok, részletes életrajzot közöl a szülői háztól indulva egészen a halál okán át a meghalás körülményéig. Megismerhetjük gyerekkorát, tanulmányait, házasságkötésének idejét, helyét, gyerekek születését, munkáját, napi tevékenységét, még a hobbiját is. Itt tér ki az elhunyt jellemére is.

Ezután a család nevében búcsúzik a halottól. Felsorolja a család tagjait névszerint felsorolva, jelezve rangjukat, szólva nevesebb tetteikről, megemlítve házastársukat és gyermekeiket, van olyan prédikáció, ahol ez öt oldalon keresztül olvasható.

A beszéd az üzenetekkel zárul, a család felé; biztatja, bátorítja őket, emlékezteti a halott jó tulajdonságaira, a hit megtartására kéri őket. A jelenlevőknek megköszöni, a tisztességet, és őket is buzdítja a hitre. Befejezésként áldás hangzik el. A prédikátor mondanivalóját szimbolikus képekkel, költői kérdésekkel illusztrálja, mindezt dagályos körmondatokban. Ez lehetőséget ad az érzések színes kifejezésére, a lelki folyamatok visszaadására, valamint a gondolatoknak szinte vég nélküli áradására. Gyakran tanúi lehetünk ezekben a metaforákban, allegóriákban bővelkedő beszédekben a nemesi hiúság, legyeztetésének, a hajbókolásnak a rangok, címek, urak előtt. Hasonlóság van a megfogalmazásokban, a beszédek szerkezetében, ebből arra következtethetünk, hogy a szónoki tudás hagyományozódott, és voltak kötött formák, minták, melyek alapul szolgáltak a prédikációk készítésének.³⁵ Szathmári Pap Zsigmond fia, Szathmári Pap Mihály szintén prédikátor lett. Mindkettőjük prédikációja megtalálható a Radvánszky-gyűjtemény általam vizsgált anyagában. A szónokok életpályája hasonló, legtöbbben közülük papi családból származtak.

A verses búcsúztatókban a halott éltéről, cselekedeteiről olvashatunk, leírva a halál okát és módját, mindezeket versebe szedve. A prédikációk felépítése, logikus, átlátható. A mondanivaló tartalma és kifejezése is érthető, a gondolatmenet követését nehezítik a számunkra ma már szokatlan szófordulatok, kifejezések, de ezekre hamar „rááll” az ember füle és feje. Nekem nagy élményt jelentett ezeknek a 18. századi szövegeknek az olvasása, tanulmányozása.

Az alábbiakban egy kis izelítőt szeretnék adni a prédikációkban használatos szófordulatokból, kifejezésekből. Valamint egy gondolatmenetet az igazság „szükséges voltáról”, melyek segítségével kicsit belehelyezkedhetünk a 18. század nyelvi világába.

³⁵ FARKAS, 11. jegyzetben *i.m.*

Szavak, kifejezések, gondolatok 18. századi halotti beszédekből

Szavak:

- igazságot tartó egyenesség = jellemesség
- hívség = hűség
- színmutatás = képmutatás
- Istennek két levelű nagy könyve az O és Uj testamentom = Biblia
- atyafiságos sereg = család
- sárház = föld
- áll-ortzás kegyesség = képmutató
- ábétzés gyermek = kisiskolás
- asszonyi állat = nő
- elmondám; gyakran használt szó a halotti beszédek végén

Kifejezések:

- „Hagyjunk békét hát ennek a mi drága jó aszszonyunknak!”
- „Jó emlékezetet hagyott maga után.”
- „Lelkét az Ő teremtményének visszaadá, és e változásokkal tellyes világot a mi nyakunkban hagyó...”
- „Marsnak mezején hűségesen vitézeden”
- „szabados tetszésű Jehova” = Isten szabad akarata
- „könnyhullatásával vizeket kapott a koporsó” = sírás
- „kilépni e világi életnek piattzára” = megszületni
- „Lelki tusakodásoknak theatrumára kiszálla és legott hartzolni kezdé amá capitális négy ellenségekkel a ’világgal’, a ’bűnnel’, az ’ördöggel’, a ’testel.’” = megszületett
- „Ez életből a jobb életbe felviteték.” = meghalt
- „Boldog lelkét megváltó Jézusának kezébe letévén.” = meghalt
- „...a mélységes bánatnak nagy kelevénye vagy szökve szívedre” = férjnek felesége halálakor

Gondolatok, tanítások az életről, a hívő létről:

- „A’ kegyes léleknek soha sints nyugvása rajta van ördög, test világ ostromlása”
/Verestói György halotti prédikációjából, 8.sz. b. leírás/

- „Az egész emberi nemzet között az igazságnak szükséges és hasznos vólta, annak le-iratott természetéből, mert az egész emberi nemzetnek békessége, csendessége, és meg-maradása függ egyenesen az Igazságtól, melynek gyakorlása nélkül az emberi nemzet fenekestül fel fel fordíttatnék, és az egész Földnek hajléka egyszersmint latroknak barlangjává változnék.”

/Vaji Kata halotti prédikációjából, 15.sz. b. leírás/

- „, Olly tsudálatosak az Istennek uta, hogy azokat az ember bár jól vigyázzon-is ő magára, igen nehezen látja által, ha csak Isten mint egy kézen fogva nem vezeti ötet azoknak ő megtudásokra.”

/ Vesselényi Poliséna halotti prédikációjából, 18.sz. b. leírás/

Összegzés

A vizsgálat könyvtári és egyéb hasznosításának lehetőségei

A halotti beszédek vizsgálatának hasznosítása nagyon sokrétű. A bennük levő információ tartalom sokasága és sokfélesége adja ennek alapját.

Gazdag adatmennyiségű életrajzi adat található bennük, ez a történelem kutatásában, családtörténet, családfakutatásban; nemcsak a családtagokról, de a rangokról, a betöltött tisztségekről, foglalkozásokról, az ehhez kapcsolódó teendőkről is tájékoztatást ad. Ezeket az életrajzi anyagokat felhasználhatják az életrajzírók, lexikonszerkesztők. Olvasva Páldi István életrajzát a lexikonokban, majd a felette mondott halotti beszédek, ez egyértelműen érezhető volt. Az életére vonatkozó adatok, melyeket a szónok a temetésen mondott megjelentek ezekben a kiadványokban is.

A kor politikája is jelen van a beszédekben, találunk utalást az akkori eseményekre. Minden esetben van jelzés a halál okára, az esetleges betegségekre, ezek gyógyítására, melyek kiváló forrásai lehetnek az orvostörténeti kutatásoknak.

A tanulmányok felsorolásánál pedagógiai, tantárgytörténeti információkra bukkanhatunk. Az antik idézetek, és tartalom megfogalmazása utal a kor műveltségére, művelődéstörténetére.

Gazdag anyagot találunk benne a házasságra, családi életre vonatkozóan. A házastársat legtöbb esetben már a cím is rögzíti. A házaselet hosszát minden esetben megemlíti a szöveg, ebből megtudhatjuk az adott kor szokásait ezen a területen is. A nők felett mondott prédikációban megemlítik a háztartás vezetésében végzett munkáját, viszonyát a ház minden tagjához, férjhez, gyerekekhez, szolgákhoz, cselédekhez. Társadalmi életéről is képet kapunk. Az egyik prédikációban az elhunyt kedves időtöltését is leírják. Ezek alapján a teljes életről keresztmetszetet kaphatunk.

Rengeteg információt tud hasznosítani a teológia tudománya, nemcsak a vallási tanítások megjelenítésében, de egyes vallási szertartások; temetés, koporsóba tétel, emlék istentisztelet menetének az akkori kor szerinti rekonstruálásában. Felbukkannak ezekben az írásokban rejtett fordítások a Biblia egyes részeiből. Gondolok itt az általam vizsgált anyagban a 42. zsoltár fordítására, a Verestói György felett elhangzott prédikációs kötetben.

Szinte kimeríthetetlen anyagot tartalmaznak ezek a dokumentumok nyelvtörténeti szempontból.

A retorikának, retorika történetnek, és stílustörténetnek gazdag tárházát nyújtják ezek a dokumentumok. A katonák felett elmondott beszédek a hadi életre, szokásokra, harcmódorra vonatkozó utalásokat tartalmaznak, melyet a hadtörténelem tud hasznosítani. Szinte nincs olyan területe a tudományoknak, ahol ezek az információk nem használhatók fel.

A könyvtári hasznosítás során ki kell emelni az életrajzi adatokat. Egyes emberek születési, halálozási időpontját. A tartalmi feldolgozás során olvashatunk az esetleges könyvtárakról, Ráday Eszter esetében megemlíti a szónok a „magyar tékát” amit gyűjtött; könyvekhez való viszonyról, az elhunyt által készített művekről, fordításokról. Ezek könyvtörténeti, olvasmánytörténeti forrásként szolgálnak.

Nem utolsósorban szólni kell annak hasznáról is, hogy közvetlen forrásként, első kézből, mindenki a maga kedvére és örömére, és tudásának bővítésére közvetlenül bepillant az adott kor mindennapjaiba, nyelvezetébe.

Ez a szövegállapot egy folyamatban levő munka része. A kutatás további eredményeiről a szóbeli előadásban szeretnék beszámolni.

Felhasznált irodalom:

BARTA József, *Magyar művelődés története*, Bp., 1913.

BERTÉNYI Iván, GYAPAI Gábor, *Magyarország rövid története*, Bp., 2001.

EGYED Emese, *A gyászkönyv mint az életrajz kiegészítése*

<http://www.epa.oszk.hu/00900/00979/00301/pdf/084-098.pdf>

Erdélyi egyházaink évszázadai, Bukarest, 1992.

FARKAS Noémi Tünde, *Halotti beszédek, nyelvhasználat, retorika* = „Alattad a föld fölötted az ég..”, Bp., 2010.

FERENCZI Zoltán, *A kolozsvári nyomdászat története*, Kolozsvár 1896.

HERPEI János, *A XVI-XVIII. Századbeli kolozsvári nyomdászok iskolai és szakmabeli végzettsége*, Könyvszemle, 79. évf. 3. sz.

HÓMAN Bálint, SZEKFŰ Gyula, *Magyar történet, IV*, SZEKFŰ Gyula, Bp., 1935.

H. HUBERT Gabriella, *A sajkakazai Radvanszky-könyvtár története*, Szeged, 1998.

KECSKEMÉTI Gábor, *Prédikáció, retorika, irodalomtörténet, A magyar nyelvű halotti beszéd a 17. században*, Bp., 1998.

KELEMEN Lajos, *Páldi István rézmetsző*, <http://epa.oszk.hu/00000/00009/00050/079-096-kronika.htm>.

KESZEG Vilmos, *Genealógiai emlékezet*,

<http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=45>

Magyar művelődéstörténeti lexikon: középkor és kora újkor 6., főszerk. KÖSZEGHY Péter, Bp., 2006.

Magyar nyelvű halotti beszédek a XVII. Századból, szerk. KECSKEMÉTI Gábor, a bevezetést írta KECSKEMÉTI Gábor, NOVÁKY Hajnalka, Bp., 1988.

MARCZALI Henrik, *Erdély története*, Bp., 1935.

RADVÁNSZKY Béla, *Magyar családélet és háztartás a XVI. És XVII. században*, Bp., 1986.

Régi könyvek és kéziratok, összeáll. PINTÉR Márta, Bp., 1974.

RETTEGI György, *Emlékezetre méltó dolgok 1718-1784*, bevezető tanulmány JAKÓ Zsigmond, Bukarest, 1970.

SZABÓ Péter, *A főúri gyászszertartás mint látvány*, Bp., 1989.

SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái*, <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html//>.

TÖRÖK István, *Adalékok a kolozsvári ev. Ref. kollégium nyomda vezetőinek életrajzához*,
http://epa.oszk.hu/01900/01921/00019/pdf/e_bm_1888_03_194-214.pdf.

V.ECSEDY Judit, *A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473-1800*, Bp.,
1999,

WICZÁN Dezső, SÓLYOM Jenő, *Az egyház története*, Győr, 1942.

Erdélyi egyházaink évszázadai, Bukarest, 1992.

ZOVÁNYI Jenő, *A magyarországi protestantizmus története 1895-ig II. kötet*, Máriabesnyő-
Gödöllő, 2004.

Mellékletek jegyzéke

1. sz. melléklet Incálék /saját felvétel/
2. sz. melléklet Keretbe foglalt metszetek a halotti beszédek kezdő oldalairól /saját felvétel/
3. sz. melléklet Záró illusztrációk /saját felvétel/
4. sz. melléklet Díszítő sorok a címlap verzóról /saját felvétel/
5. sz. melléklet Vaji Kata halotti prédikációjának címlapja /saját felvétel/
6. sz. melléklet Rádai Esther halotti prédikációjának címlapja /saját felvétel/
7. sz. melléklet Toldalagi Er'sébeth halotti prédikációjának címlapja /saját felvétel/
8. sz. melléklet Páldi Székely István halotti búcsúztatójának kezdő oldala /saját felvétel/
9. sz. melléklet Páldi Székely István halotti búcsúztatójának záró oldala /saját felvétel/
10. sz. melléklet Halotti beszédek összesítő táblázat

Halotti beszédek egyszerűsített bibliográfiai leírásai

1. Bánffi Sámuel

Töke Márton(?)

Koporsoig tarto emésztő fájdalom... Bánffi Sámuel urfi', véletlen halála okozott, méltóságos szüleinek ... Mellyet enyhíteni kívánván, a' Beresztelki síralmas háznál, ezen folyó 1755-dik esztendőben, Böjt-elő havának 16-dik napján, utolsó tisztességet tett ... Töke Márton.

Halotti oratio a' fegyver ellen való orvosságról: mellyel néhai ... Bánfi Sámuel urfi kapitányjának, utolsó tisztességet tett / Verestói György, a' beresztelki gyászos uri házban ... Böjt-elő havának XVI-dik napján. - Kolo'sváratt, nyomtatt.: Páldi István által,; 1756. esztend. – [75] p.: ill.; 4 o (20 cm)

2. Páldi Székely István

Intze Mihály (1723-1795)

Világi keserves bujdosásának utánna, mennyei örömet és nyugalmat nyert ... néhai ... Páldi Székely István uram...a' Kolos'vári Reform Nemes Collegiumnak ... typographusa. Kinek-is meg-hidegedett tetemeinek el-takarittatása alkalmatosságával a Kolos'vári Reformáta Ecclesiának Belső Farkas uttzai templomában, ... halotti prédikátzival utolsó tisztességet tett / Intze Mihály. 1769 dik Esztendőben Böjt más Havának 19 dik Napján. – Kolosváratt nyomtattatott, : [Páldi István ny.]; 1769-dik Esztendőbe [18]p.: ill.; 4 o (20 cm)

3. Páldi Székely István

Verestói György, ifj. (1739-1794)

Isten akaratjában mindenkor meg-nyugodott, és életében tellyes bizodalmat istenében vetett istent-félő férjfiú néh. ... Páldi Székely István uram. A' nemes Kolo'svári Reform. Collegiumnak, ... typographussa, ... midön meg-hidegedett tetemei a' földnek gyomrában bététetnének, együgyü halotti tanitással utolsó tisztességet tett... a' Kolo'svári Reform. Ekklesiának Belső Farkas uttzai templomában, / Verestoi György.... 1969-dik esztendőben martiusnak 19-dik napján. –[Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1769]. – [44] p.: ill.; 4 o (20 cm)

4. Páldi Székely István

Istentől hivattatott magyar Bésaléel néhai ... Páldi Székely István uram ... a Kolo'svári Reformatum nemes collegiumnak ... typographussa. / M. Kiss Sándor, Batzo István, Ákon Ferentz et.al. - [Kolozsvár] : [Páldi István nyomdája], [1769]. – [16] p.: 4o (20 cm)

5. Rhédei János

Mennyei és földi imperátorának nagy kedvességii választott jó vitéze néhai ... Rhédei János úr ... Kinek is meg-hidegedett tetemeinek el-takarittatása alkalmatosságával, el-mondott két prédikátzioknak ki-nyomtatásával-is, vér szerént való igaz atyafiságos szeretetét bizonyítani kívánta mélt. grof Kis Rhédei Rhédei Mihály úr ... – Kolo'sváratt: nyomt. Páldi István által; 1768. esztend. - 2 db [94] p.: ill.; 4o (20 cm)

Tartalom:

[1]. Sok próbái és előbbeni hartzai 's szorongattatásai után az idvességnek ki beszélhetetlen jókkal bővölködő kies és tágos mezejére, nyugalomra vitétt, és győzedelmi újj ruhákban öltöztetett ... néhai ... Rhédei János úr ... Kinek is meghidegedett tetemei ... Kolo'svári Reformáta Ecclesiának belső Farkas uttzai nagyobb templomában halotti nagy solemnitással temetetnének, ... halotti predikátzioval utolsó tisztességet tett / Intze Mihály. Ezer hét száz hatvan nyöltzadik esztendőben, Szent Jakab havának 10-dik napján. - [36] p.: ill.

[2]. Hitnek, világ' győző nagy ereje : Mellyet ama' világon hit által győzedelmeskedett ... néhai ... Rhédei János urnak... Meg-hidegedett teste el-takarittatásának alkalmatosságával, a' Kolo'svári belső Réf. templomban 1768-dik esztendőben Sz. Jakab havának 10-dik napján. El-mondott ... Borosnyai Lukáts Simeon vásárhellyi egyik ref. Prédikátor. - [58] p.: ill.

6. Verestoi György

Zágoni A. György(1737-1817)

A' híves patakokra kívánczó szomju-szarvasnak példájában ki-fejeztetett, Istenéhez kívánczó és az élő erős Isten előtt való maga bé-mutatását ohajtozó, 's a' rajta által ment

kisértetek és próbák között is magát hathatósonn vigasztalni tudó kegyes ember: ... Verestói György uramnak ... meg hidegedett tetemi, halotti nagy solemnitással, a' kolo'svári ... helvetica konfession levő eklesiának nagyobbik templomában lévő temető-boltba,... az utolsó nyugalomra bé-téttetenek vólna halotti tanítást tett / Zágoni A. György ...az, 1765-dik esztendőben apr. 21-dik napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1765]. – [34] p.; 4 o (20 cm)

7. Verestói György

Bodoki József (1730-1799)

Halotti oratio mellyet a' mennyeknek országában meg-tanittatott írástudóról néhai ... Verestói György uramnak... utolsó tisztességére el-mondott / Bodoki Jo'sef a' kolo'svári Belső Farkas uttzai templomban MDCCLXV-dik esztendőben Sz. György havának 21-dik napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1765]. – [40] p.: ill.; 4 o (20 cm)

8. Verestói György

Szathmári Pap Mihály (1737-1812)

Isten jobb keze' férjfiának örök emlékezete, az az olyan halotti tanítások, ...néhai ... Verestói György uramnak, ... a' meg-nevezett halotti tanításoknak, maga tulajdon költségével lett ki-nyomtatásokban ... hadadi Vesselenyi Ferentz úr . – Kolo'sv. : nyomt. Páldi István által, 1767. eszt. - [38] p.; 4o (21 cm)

Tart.: A' Jehovának temploma' és az igaz isteni tisztelet mellet valójába buzgo Josua fő pap, ... Verestoi György ... halotti prédikátzioval ... tiszteltetett-meg / Szathmári Pap Mihály által a' kolosv. nagy templomban, MDCCLXV. eszt. martiusnak 17. napján.

9. Verestói György

Isten jobb keze' férjfiának örök emlékezete, az az olyan halotti tanítások, ...néhai ...
Verestói György uramnak, ... a' meg-nevezett halotti tanításoknak, maga tulajdon költségével
lett ki-nyomtatásokban ... hadadi Vesselenyi Ferentz úr . – Kolo'sv. : nyomt. Páldi István
által, 1767. eszt. - 5 db [110] p.: ill.; 4o (21 cm)

Tart.:

[1]. A' Jehovának temploma' és az igaz isteni tisztelet mellet valójába buzgo Josua fő pap, ...
Verestói György ... halotti prédikációval ... tiszteltetett-meg / Szathmári Pap Mihály által a'
kolosv. nagy templomban, MDCCLXV. eszt. martiusnak 17. napján. – [40] p.

[2]. A' híves patakokra kívánczó szomju-szarvasnak példájában ki-fejeztetett, Istenéhez
kívánczó és az élő erős Isten előtt való maga bé-mutatását ohajtozó, 's a' rajta által ment
kisértetek és próbák között is magát hathatósonn vigasztalni tudó kegyes ember: ... Verestói
György uramnak ... meg hidegedett tetemi, halotti nagy solemnitással, a' kolo'svári ...
helvetica konfession levő eklesiának nagyobbik templomában lévő temető-boltba,... az utolsó
nyúgodalomra bé-téttetenek volna halotti tanítást tett / Zágoni A. György ...az, 1765-dik
esztendőben apr. 21-dik napján. - [34] p.

[3]. Halotti oratio mellyet a' mennyeknek országában meg-tanittatott írástudóról néhai ...
Verestói György uramnak... utolsó tisztességére el-mondott / Bodoki Jo'sef a' kolo'svári
Belső Farkas uttzai templomban MDCCLXV-dik esztendőben Sz. György havának 21-dik
napján. - [40] p.

[4]. Psalmus XLII. – [1] p.

[5]. XLII. Zsoltár / Verestói György versekbe foglalta, lejegyezte Verestói Sámuel 1767
február 16. – [4] p.

10. Vesselényi István

Intze Mihály (1723-1795)

Igaz, tökéletes, és végre mennyei békeséget nyert úri férjfiú, néhai ...hadadi Vesselényi
István úr ... meg-hidegedett teste felett ... a sibai Reform. Ekklesiának templomában halotti
tanítást tett / Intze Mihály ezer hét-száz ötven nyóltzadik esztendőben Szent György havának
második napján. – [Kolozsvár] : [Páldi István nyomdája], [1758]. – [26] p.ill.; 4 o (20 cm)

11. Vesselényi István

Földi rövid pályafutásnak örökké-tartó mennyei jutalma, ... néhai ... Vesselényi István úr ... utolsó tisztességének meg-adására el-mondatott halotti tanításoknak ki-botsáttatások által, ... az idvezültnék igaz özvegye, ... vargyasi Dániel Polikséna úr-asszony ... - Kolo'sváratt : nyomtatt. Páldi István által, 1759-dik esztendőben. – 5 db [102] p.; 4 o (20 cm)

Tartalma:

- [1]. Szomorú kesergő versei l. b. hadadi Vesselényi Polikséna kis-aszszonynak... mellyekkel ... atyjoknak, ... hadadi Vesselényi István úr' ... ezen folyó 1758-dik esztendőben, Böjt- elő havának 10-dik napján lett szomorú halálát leányi engedelmességgel igen mély gyászszal kesergő, 'Sibón, ezen ezer hét-száz ötven-nyóltzadik esztendőben, Sz. György havának második napján. – [4] p.
- [2]. Utolsó kenet : mellyel ... hadadi Vesselényi István úr ... koporsóba lett helyheztetésének alkalmatosságával ... vargyasi Dániel Polixéna ... férje halálán gyászba borúlt, asszony ... kívánságára, ... meg-kenettetett, / Zoványi Jo'sef ... által, 'Sibon az Isten házában, ezer hét-száz ötven-nyóltzadik esztend. Böjt-elő hav. 26-dik napján. – [18] p.
- [3]. Az egek' meg-nyílásának és az Isten' ditsőségének látásával lelkét Jé'susának ajánlott ... néhai ... hadadi Vesselényi István úr ... Kinek meg-hidegült halandó teste midőn a' 'sibói mausoleumba, ... bé-helyeztetett, e' földön utolsó tisztességét meg-adni ... igyekezett / Szathmári Pap 'Sigmond, ... a' sibói Reform. Eklésia templomában ezer hét-száz ötvennyóltzadik esztendőben, Sz. György havának második napján. – [36] p.: ill.
- [4]. Politicus inculpatus, ... d. Stephanus liber baro Vesselényi de Hadad, ... oratione funebri celebratus a / Georgio Verestói, in aede sacra Ecclesiae Siboensis inter lugubres planctus exuberantesque fletus lugentis panegyreos, die quarto ante Nonas Apriles. – [15] p.
- [5]. Igaz, tökéletes, és végre mennyei békeséget nyert úri férjfiú, néhai ... hadadi Vesselényi István úr ... meg-hidegedett teste felett ... a sibai Reform. Ekklésiának templomában halotti tanítást tett / Intze Mihály ezer hét-száz ötven nyóltzadik esztendőben Szent György havának második napján. - [26] p.

12. Zoltán József

Intze Mihály (1723-1795)

Hazáját hiven és serényen gyógyító szerelmetes orvos ... Zoltán Jo'sef ... felett ... , a' Kolo'svári Reformáta Ecclesiának Belső Farkas uttzai templomában, ... utolsó tisztességet tett / Intze Mihály ezer hét száz hatvan harmadik esztendőben böjtelő havának huszadik napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1763]. - [24] p.: ill.; 4 o (20 cm)

13. Ráday Esther

Ama' mennyei királynak arany veszszejével meg-illettetett, és az ő ortzájának szemlélésére bé-eresztetett, ... Rádai Esther úr aszszony... széki Teleki László urnak ... élete párja. Kinek e' földről való elköltözése ... örök emlékezetre hagyatott. - Kolo'sváratt: nyomt. Páldi István által; 1766-dik esztendőben. - 3 db [132] p.: ill.; 4o (21 cm)

Tartalma:

[1]. Törvényből való igazságot magától elhárító, evagyéliomi igazságot magának választó, igaz ember ... Rádai Esther aszszony, ... sz. Teleki László urnak, ... élete párja ... Szent-Írásbeli bizonyos helyhez képest, egy halotti tanításban ... meghidegedett tetemeinek koporsoba lött zárattatások' ... alkalmatosságával, Málnási László, ... mellyet el-is mondott Nagy Szebenben,... nagy halotti gyülekezet előtt 1764-dik eszt. Bóldog aszszony havának 8-dik napján, délelőtt, szokott isteni tiszteletünknek orájin. - [42] p.: ill.

[2]. A' maga világi hartzát meg-hartzólt: pályafutását el-végezett és hitet meg-tartott Jé'sus' igaz hivének ... Rádai Esther úr'aszszony ... széki Teleki László urnak ... élete párjának meg-hidegedett tetemi, az ideig való nyugodalomra, a grenyszegi templom mellett, ...építettett mausoleumba ... bé-tétetnének, ... Még életében ezen matéria iránt tett böltsrendeléséből, és a magától ő nagyságáról ki-adatott sz. letzkéből a' gerenyszegi gyászos templomban, a' nála lévő kegyelemnek ... mértéke szerint ... prédikállott: Deáki Filep Sámuel ... 1764-dik esztendőben: a' hatodik hónapnak XVII-dik napján. – [38] p.: ill.

[3]. Halotti oratio, a' kegyességnek e' világ ellen való keserves panaszszairól ... Rádai Esther aszszony ... széki Teleki László úr ... élete kegyes és hiv párjának, utolsó tisztességtételének napján el-mondott Intze István. A' gerenyszegi szomorú vastag gyászszal bé-bórittatott reform. templomban, MDCCLXIV. Esztendőben, Szent-Iván havának XVII. napján. – [52] p.: ill.

14. Toldalagi Er'sébeth

Beregszászi Mózes (1700-1772)

Meg-betsülhetetlen drága köntös, melyet minekutánna tulajdonává tett és fel-öltözött volna, ... n.ertsei Toldalagi Er'sébeth asszony, ... a' Sajó-Udvarhelyi Réf. Templomban, ... halotti frequentiában, a' ... MDCCLVIII-dik esztendőben, Szent Jakab havának II-dik napján beszélgetett / Beregszászi Moyses . Sokféle nyomoruságokkal tellyes világi rövid élet ... n. ertsei Toldalagi Er'sébeth asszonynak ... Fekete Samuel úr' élete' hajdoni kedves párjának ... halálában, utolsó tisztességének meg-adattatásának alkalmatosságával ... a' Sajó-Udvarhelyi ref. Templomban készített temető-bólt felett élő-nyelvel-is prédikáltatott / Deáki F. Sámuel... MDCCLVIII. Eszt. A' hetedik hónapnak második napján. - Kolo'sváratt : nyomtatt. Páldi István által, ;1758. - [50] p.: ill.; 4 o (21 cm)

15. Vaji Kata

Az Urnak törvénnében feddhetetlenül járo, és az Istennek utaiban szive szerint gyönyörködő ... néhai ... Vaji Kata asszonynak ... Széki Teleki Pál Ur ... özvegyének meg-hidegedett tetemeinek el-takarittatásakor az URnak szent beszédéből el mondott halotti tanítások mellyeket ... fiui igaz indulatjából, ... örök emlékezetére maga tulajdon költségével ki-nyomtatott ... Széki Teleki Ádám úr ... - [Kolozsvár] : nyomt. Páldi István által, 1769. - 2 db [66] p.: 4o (20 cm)

Tartalom:

[1]. Az igazaknak számokra készített mennyei jutalmat el-nyert Istent-félő nagy uri asszony : néhai ... Vaji Kata asszony ... széki Teleki Pál urnak életében igen kedves és szerelmes házastársa. Ki minekutánna e' földi életből el-költözött volna, és meg-hidgedett teste a' K. Lonai Templomba el-takarittatnék ... halotti predikációval meg-tiszteltetett / Bodoki Jo'sef a Kolo'svári Ref. nemes Collegiumban Philológiát tanító professor által, K. Lonán MDCCLXVIII esztend. a' 12. hónapnak 4. napj. - [26] p.: ill.

[2]. Igazságnak utaiban találtatott vénségnek, igen szép, ékes koronája : néhai ... Vaji Kata asszony ... széki Teleki Pál urnak ... özvegye. Kinek ... testének, ... el-takarittatásának napján, Sz. tanítás által végső tisztességet tett / Tordai Sámuel ... A' Kendi Lonai gyászoló udvarban lévő nagy palotán, sok bánatban borult kesergők között; Karátson' havának negyedik napján. - [40] p.: ill.

16. Vesselényi Polixena

Intze Mihály (1723-1795)

Élete' leg szebb idejében erőszakot szenvedett de nyugodalmat vett kegyes lélek ... hadadi Vesselényi Polixena ifju úr asszony ...felett a' Kolozsvári Reformata Ecclesiának Belső Farkas utzai templomában együgyü halotti prédikációval utolsó tisztességet tett / Intze Mihály 1764-dik esztendőben Szent-Iván havának 3.-dik napján. – [Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1764]. – [36] p.: ill.; 4 o (20 cm)

17. Vesselényi Polyxéna

Koporsóban égő szövétfnk, [!] ... Hadadi Vesselényi Polyxéna ifju uri asszony ... baro M. GY. Monostori Kemény Simon camerarius urnak ... hites-párja. –[Kolozsvár] : [Páldi István ny.], [1764]. – [22] p.; 4 o (20 cm)

18. Vesselényi Polikséna

Deáki Fülep Sámuel (?)

A' maga bűneiből a' Krisztus által meg-tisztított ... Hadadi Vesselényi Polikséna iffiu úr asszony ... Gyerő Monostori Kemény Simon úr' ... úri párjának temetési utolsó tisztessége a' Kolo'svári Réf. Nagyobb templomban, ... együgyüen beszélgetett: / Déaki Filep Sámuel ... 1764-dik esztendőben a' VI-dik hónapnak harmadik napján.

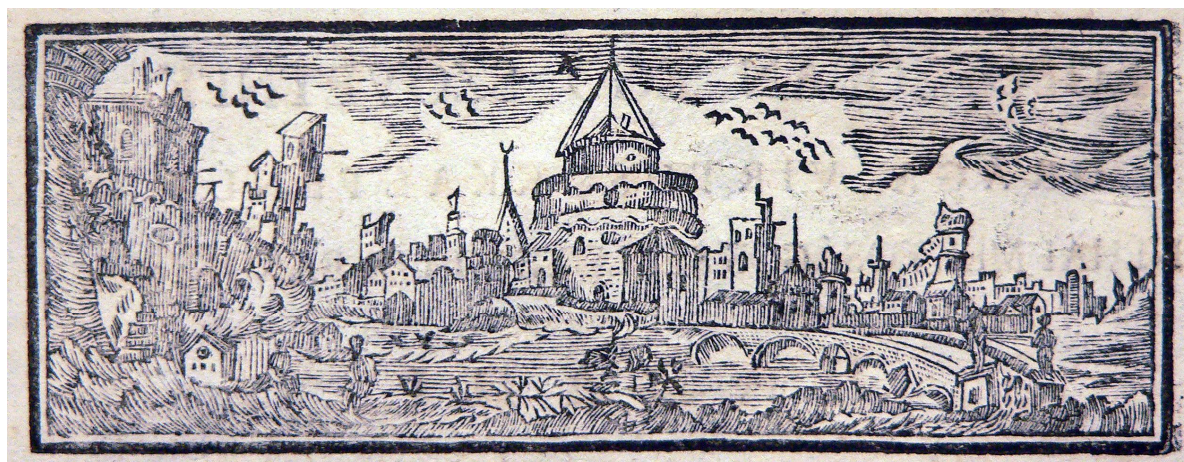
Koporsóban égő szövétneke néhai ... Hadadi Vesselényi Polykséna ifju uri asszony ... Gyerő-Monostori Kemény Simon ... uri férjfiunak, ... hites párja ... temetési solemnitásan, ... halotti oratióban, szolott / Huszti György... A' Kolo'svári Felső Farkas-uttzai reform templomban. MDCCLXIV esztend. juniusnak 3. napján. - [Kolozsvár] : [Páldi István nyomdája], [1764]. – [68] p.: ill.; 4 o (20 cm)

Mellékletek:

Iniciálék:

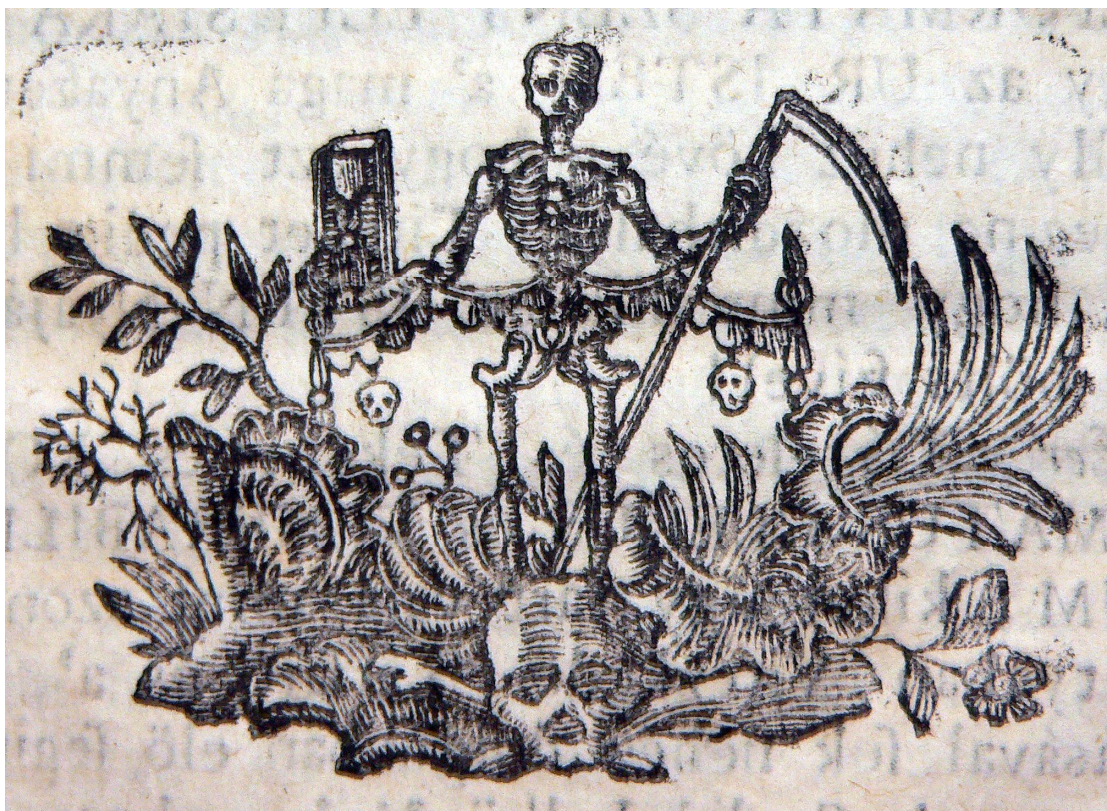
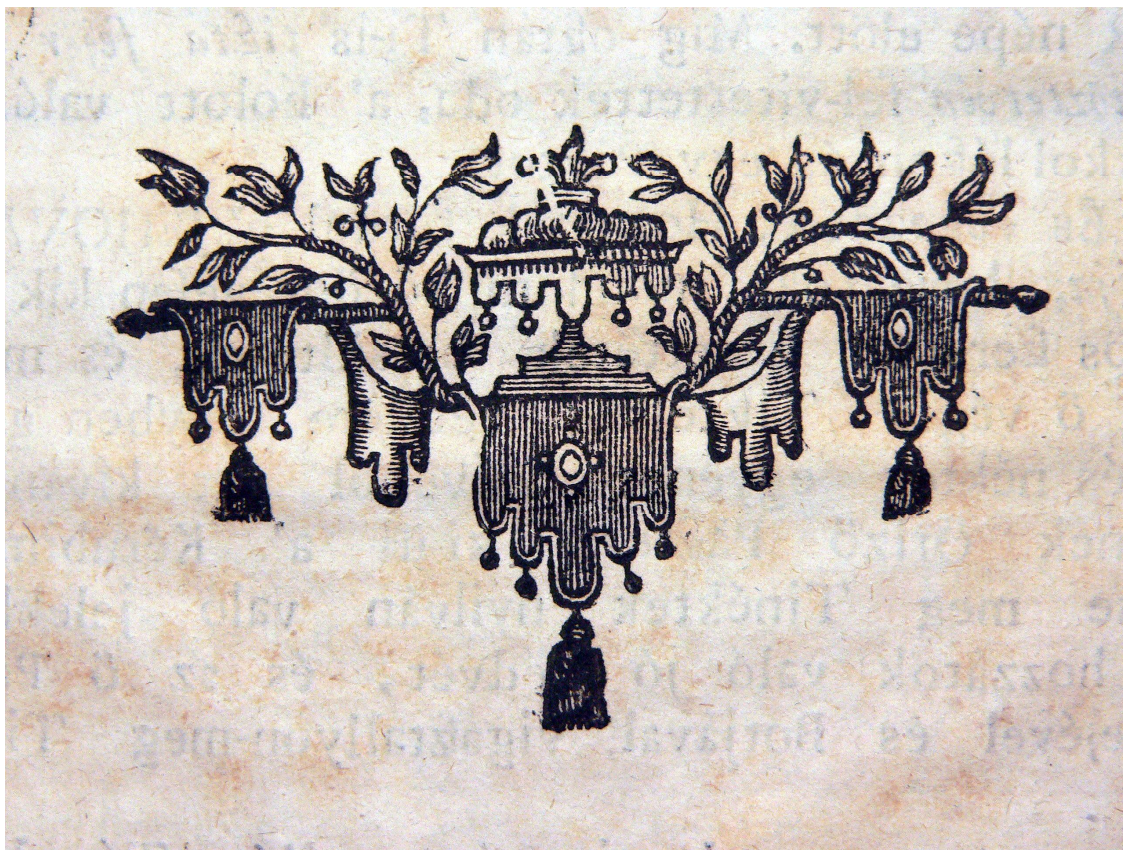
Keretbe foglalt metszetek a halotti beszédek kezdő oldalairól:

SZENT LETZKE.

2. sz. melléklet

Záró illusztrációk:

66.

66. N. MUSEUM
KÖNYV-
TÁRABÓL

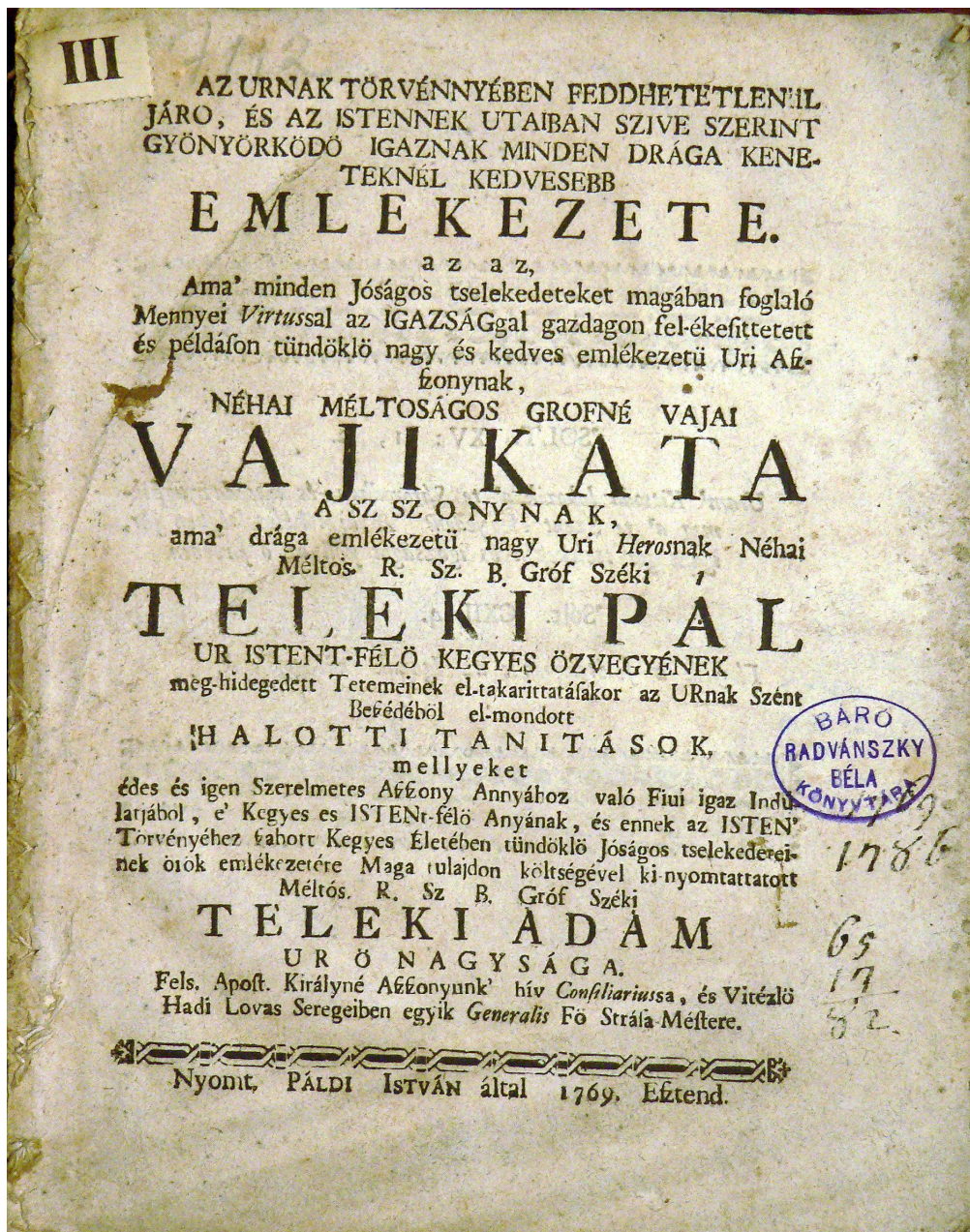
KÖNYV-
TÁRABÓL

PRÉD. XII. ψ. 3.

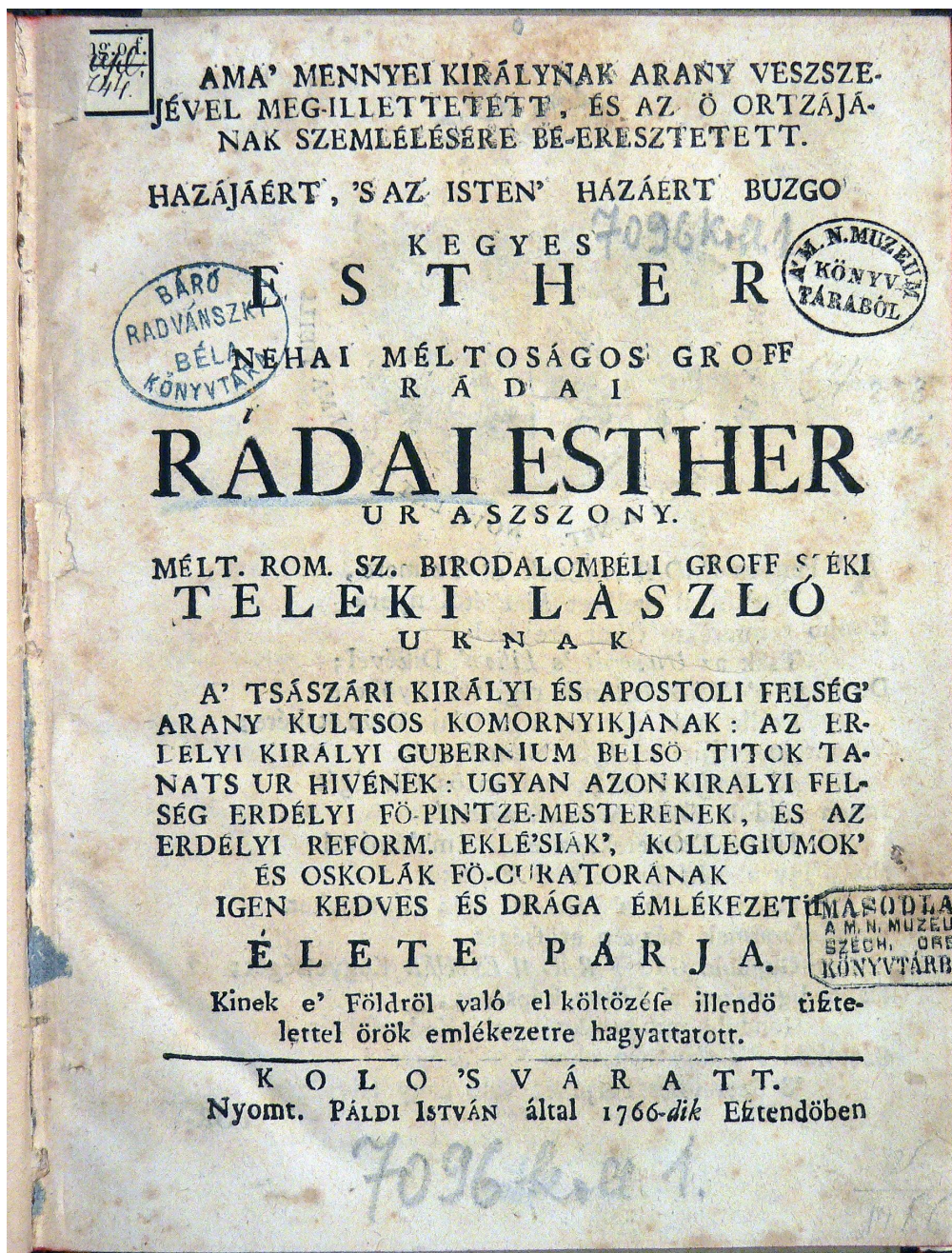
Emlekezzél-meg a' te TEREMTÖDről a' te Ifjúságodnak ide-
jében,

Vaji Kata halotti prédikációjának címlapja:

Rádai Esther halotti prédikációjának címlapja:

Toldalagi Er'sébeth halotti prédikációjának címlapja:

7120

MEGBETSÜLHETETLEN
DRÁGA KÖNTÖS,
MELLYET
Minekutánna tulajdonává tett és felöltözött volna, ama'
Bóldog Emlékezetű Nagy Lelkű Asszony,
NÉHAI MÉLTÓSÁGOS FRITSI
FEKETE SÁMUEL Uram'
ÁRVA ÖZVEGYE,
NÉHAI MÉLTÓSÁGOS GROF, N. ERTSEI
TOLDALAGI
ER'SÉBETH
ASSZONY,
Annak el-kézittetéséről, abban lett felöltöztetéséről,
élő Nyelvel, kevés idejéhez képest együgyüen, a' Sajó-
Udvarhelyi Réf. Templomban, dízes Halotti *Frequentia*-
ban, a' mostan folyó MDCC LVIII-dik Éztendőben,
Szent Jakab Havának II-dik Napján
bezzéllgetett
BEREGSZÁSZI MOYSES,
A' Déési Réformáta Sz. Ekléfiának egyik Lelki Páftora, és ugyan
Déési Vener. Dioecésinek méltatlan Seniora.

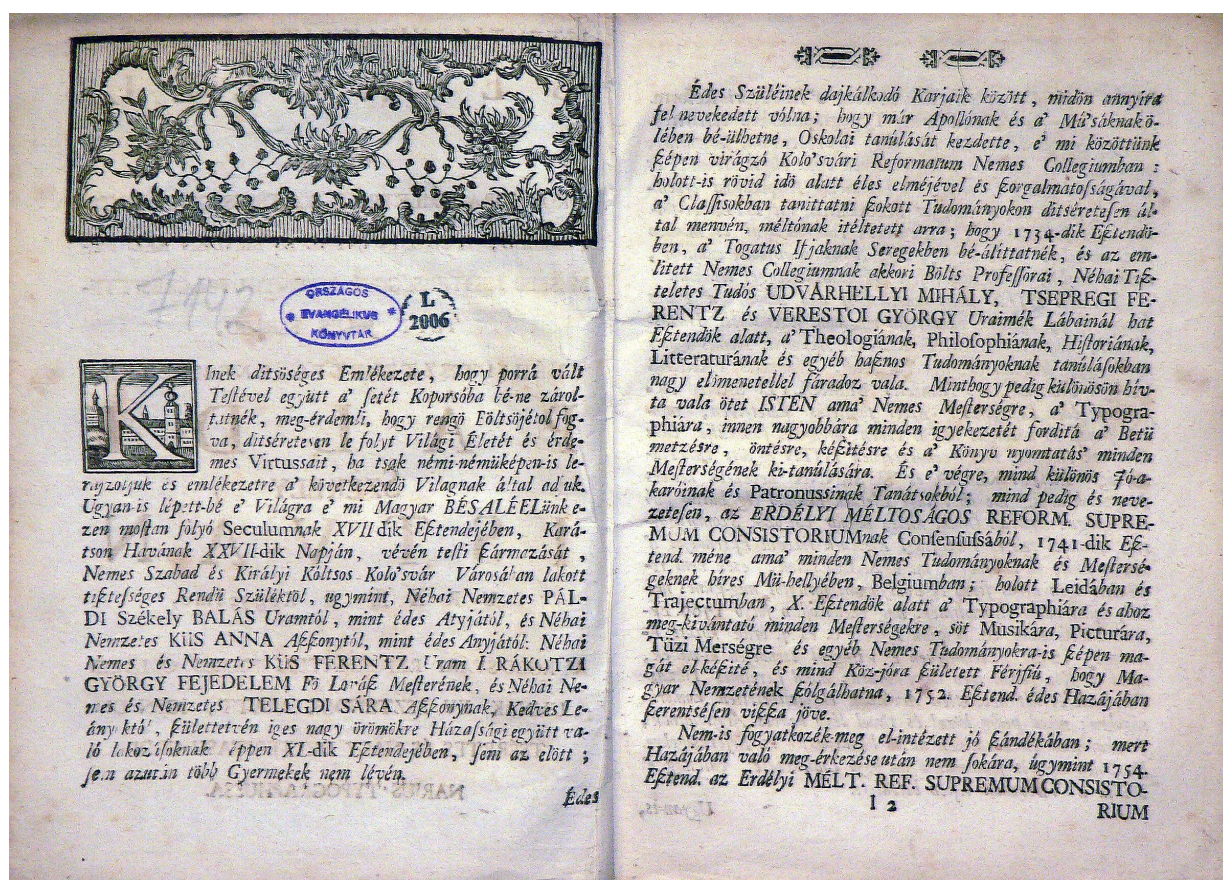
BARÓ RADVÁNSZKY
BÉLA
KÖNYVTÁRA

KÖNYV-
TÁRABOL

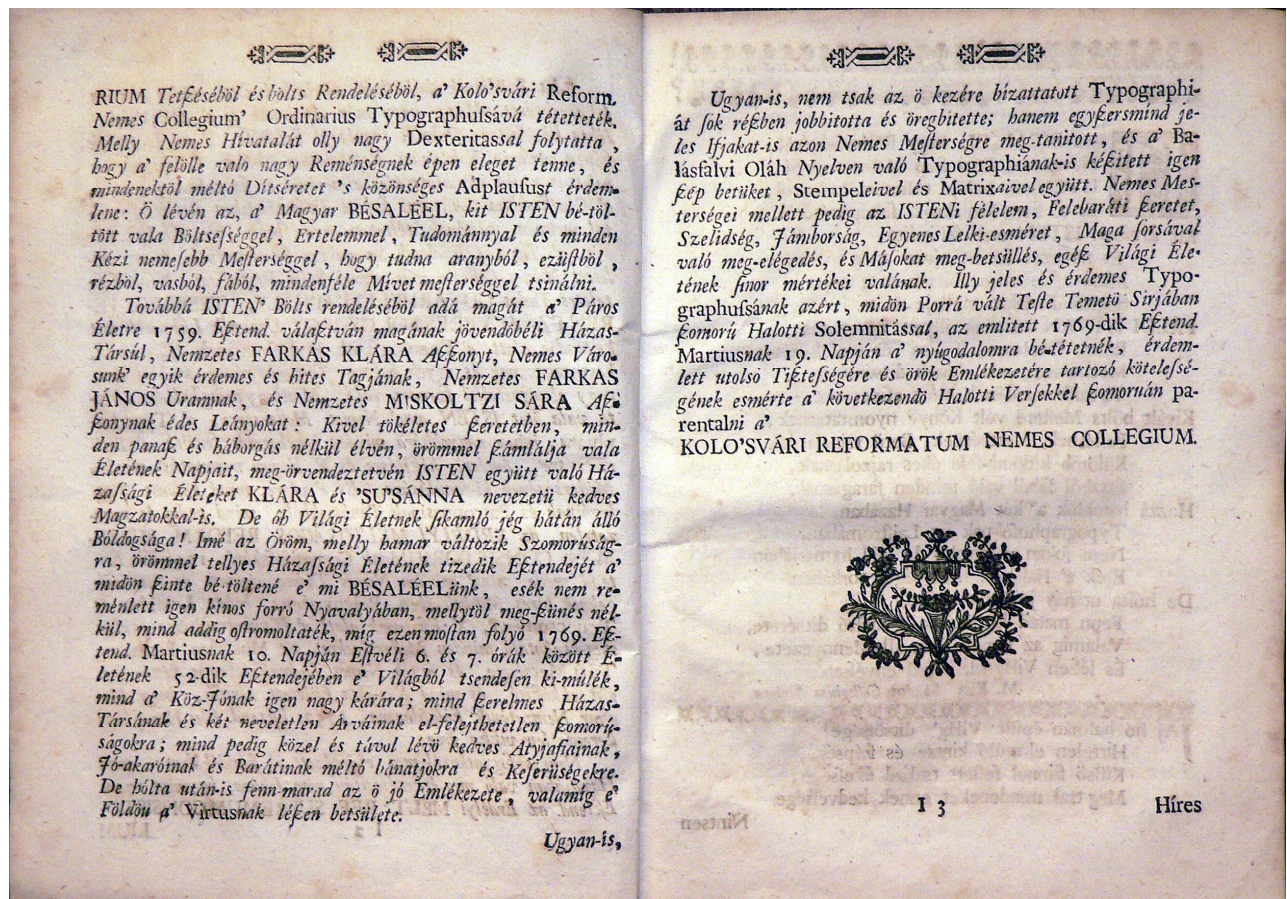
KOLOSVÁRATT,

Nyomtatt. PÁLDI ISTVÁN által, 1758-ik Ézt.

Páldi Székely István halotti búcsúztatójának kezdő oldala:

Páldi Székely István halotti beszédének záró oldala:

Sorsz.	Név	Társadalmi helyzet	Kiadás (hely, nyomda, év)	Halotti beszédek (prédikációk)		Szónok (prédikátor, pap)
				Darab száma	Oldalszáma	
1.	Bánffi Sámuel	katona	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1756	2	30	Töke Márton
					45	Verestói György
2.	Páldi Székely István	nyomdász	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1769	1	18	Intze Mihály
3.	Páldi Székely István	nyomdász	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1769	1	44	Verestói György
4.	Páldi Székely István	nyomdász	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1769	13	16	M. Kiss Sándor, Batzo István, Ákos Ferenc et. al.
5.	Rhédei János	katona	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1768	2	36	Intze Mihály
					58	Borosnyai Lukács Simeon
6.	Verestói György	püspök, tudós pap	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1767	1	34	Zágoni A. György
7.	Verestói György	püspök, tudós pap	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1767	1	40	Bodoki József
8.	Verestói György	püspök, tudós pap	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1767	1	38	Szathmári Pap Mihály
9.	Verestói György	püspök, tudós pap	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1767	3	40	Szathmári Pap Mihály
					34	Zágoni A. György
					40	Bodoki József
10.	Vesselényi István	főcurátor, báró	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1758	1	26	Intze Mihály
11.	Vesselényi István	főcurátor, báró	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1758	4	18	Zoványi József
					36	Szathmári Pap Zsigmond
					15	Georgió Verestói
					30	Intze Mihály
12.	Zoltán József	orvos	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1763	1	24	Intze Mihály
13.	Rádai Esther	grófnő	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1766	3	42	Málnási László
					38	Deáki Filem Sámuel
					52	Intze István

14.	Toldalagi Er'sebet	grófnő	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1758	2	22	Beregszászi Mózes
					28	Deáki F. Sámuel
15.	Vaji Kata	grófnő	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1769	2	26	Bodoki József
					40	Tordai Sámuel
16.	Vesselényi Polyxéna	bárónő	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1764	1	36	Intze Mihály
17.	Vesselényi Polyxéna	bárónő	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1764	1	22	(Kornides Dániel)
18.	Vesselényi Polikséna	bárónő	Kolozsvár(Páldi István nyomdája)1764	2	30	Deáki Filep Sámuel
					38	Husztai György

10. sz. melléklet

